

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 24 januari justerades.

§ 2 Avsägelser

Andre vice talmannen meddelade

att *Per Söderlund* (SD) av sagt sig uppdraget som ledamot i skatteutskottet,

att *Richard Jomshof* (SD) av sagt sig uppdraget som ledamot i justitieutskottet,

att *Jimmy Ståhl* (SD) av sagt sig uppdraget som ledamot i trafikutskottet,

att *Markus Wiechel* (SD) av sagt sig uppdraget som suppleant i försvarsutskottet och

att *Tobias Andersson* (SD) av sagt sig uppdraget som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Jimmy Ståhl* som ledamot i skatteutskottet, *Henrik Vinge* som ledamot i justitieutskottet, *Per Söderlund* som suppleant i försvarsutskottet och *Matheus Enholm* som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i skatteutskottet

Jimmy Ståhl (SD)

ledamot i justitieutskottet

Henrik Vinge (SD)

suppleant i försvarsutskottet

Per Söderlund (SD)

ersättare i riksdagsstyrelsen

Matheus Enholm (SD)

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till civilutskottet:
RiR 2025:2 Tillgången till kommunalt vatten och avlopp – statens insatser för allmänna vattentjänster

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Redogörelse
2024/25:ER1 till utrikesutskottet

EU-dokument
COM(2025) 38 till finansutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 9 april*.

Svar på
interpellationer

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:340 om framtiden för Riksarkivet i Östersund

Anf. 1 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Kalle Olsson har frågat mig om jag kommer att ta några initiativ för att säkerställa framtiden för Riksarkivet i Östersund som en tillgänglig institution för medborgare och lokalsamhälle.

Medborgarnytta och ett effektivt nyttjande av offentliga medel är något som alla myndigheter ständigt behöver ha i åtanke. Det är kostnadsdrivande för en myndighet att verka på flera orter, och verksamheten på enskilda orter kan bli väldigt sårbar. Riksarkivet finns i dag på ett tiotal orter runt om i landet, och en stor andel av myndighetens kostnader avser just lokaler. Det är alltså fullt rimligt att Riksarkivet då och då omprövar verksamhetens lokalbehov och organisation. Samtidigt är det viktigt att våra myndigheter finns på flera ställen i Sverige, då statlig närvaro upprätthåller statsförvaltningens legitimitet och förtroende.

Kalle Olsson har i sin interpellation lyft beredskapsperspektivet och statens insatser för att skydda vårt kulturarv. Detta är också mycket viktigt för regeringen. Regeringen gav i februari 2024 Riksantikvarieämbetet i uppdrag att etablera ett råd för skydd av kulturarvet. I budgetpropositionen för 2025 har Riksantikvarieämbetet tillförts medel för insatser som rör evakueringsmagasin och transporter. Men undanförsel av arkiv kommer i många fall inte att vara praktiskt möjligt i händelse av krig. En avgörande beredskapsåtgärd är därför att staten har arkivdepåer med hög säkerhet.

I höst får Riksarkivet tillträde till en ny, modern arkivdepå i Härnösand som uppfyller höga krav på säkerhet och klimat. Det ger Riksarkivet möjlighet att vid behov höja sin beredskap genom att flytta dit arkiv från depåer som inte håller samma säkerhetsklass.

Det är regeringens uppfattning att Riksarkivet är bäst lämpat att bedöma och avgöra hur myndighetens verksamhet bör organiseras för största

möjliga medborgarnytta och ett effektivt nyttjande av statens medel. Jag har stort förtroende för att myndigheten kommer att kunna fatta sina beslut med så stor hänsyn som möjligt till behovet av tillgänglighet för medborgare och lokalsamhället.

Oberoende av vilka beslut Riksarkivet fattar om verksamheten i Östersund innebär den nya depån i Härnösand att Riksarkivet också i fortsättningen kommer att kunna vara verksamt inom det område som brukar betecknas som Sápmi.

Anf. 2 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för hennes svar.

Någon som följer den här debatten kanske undrar: Varför en debatt om ett arkiv i Östersund? Jag tänkte därför börja med att säga några ord om detta arkiv.

Riksarkivet, eller Landsarkivet som det hette fram till 2010, har funnits i Östersund i hundra år. Det har utvecklats till en efterfrågad och väldigt omtyckt verksamhet, inte minst för sin arkivpedagogiska spetskompetens. Hit kommer skolklasser, släktforskare, akademiska forskare och andra för att ta del av materialet. Genom samarbete med Mittuniversitetet, Jamtli, föreningsarkivet – som man delar lokaler med – och inte minst det sydsamiska kulturcentret Gaaltje är man nära förbunden med det omgivande samhället.

Just den samiska kopplingen tycker jag själv är särskilt viktig att belysa eftersom arkivet är en bärare av den samiska historia som finns i det geografiska närområdet.

Riksarkivet i Östersund sticker alltså ut på många sätt. Det är faktiskt rätt häftigt, fru talman. Man redovisar stadigt stigande besökssiffror, siffror som nu är högre än för andra riksarkiv med betydligt större upptagningsområde. Tillsammans med Visby har Östersund flest besökare i relation till antal hyllmeter och antal anställda. Där kan vi, för att låna av statsrådet, tala om både ”medborgarnytta” och ”effektivt nyttjande av statens medel”.

Mot den bakgrunden kan man tycka att hela denna debatt egentligen är lite märklig. Frågan i dag borde egentligen inte vara varför Riksarkivet i Östersund ska läggas ned. Frågan borde vara hur de andra riksarkiven kan bli mer som det i Östersund, som är den lysande stjärnan på arkivhimlen.

Det är märkligt, fru talman, att regeringen inte ser detta – särskilt med tanke på de tider vi nu lever i, präglade av fake news, historierevisionism, populism och faktaresistens. Ambitionen borde ju vara att lyfta fram vår historia, inte att flytta den längre bort från medborgarna. Men det är precis det som kommer att hända om nu arkivet tvingas stänga.

En annan aspekt, fru talman, är vår beredskap. I Ukraina bombar Ryssland det ukrainska kulturarvet. Att som Riksarkivet nu planerar koncentrera sin verksamhet till ett fåtal platser i landet går rakt emot tanken på att skapa redundans genom att finnas och verka på ett flertal platser för att försvåra för en eventuell angripare. Detta är verkligen ett exempel där regeringen inte kan lämna över till någon internutredare på Riksarkivet att fatta de avgörande besluten. Regeringen har det yttersta ansvaret för totalförsvaret.

Nu säger statsrådet att Riksarkivet är bäst skickat att utreda sin organisation. Det tycker inte jag. Varför inte låta en oberoende utredare allsidigt

belysa konsekvenserna av en förändring av Riksarkivets organisation? Den senaste stora arkivutredningen presenterades 2019, alltså före Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Om statsrådet ändå av något outgrundligt skäl inte är beredd att utreda saken brett, är hon åtminstone villig att ge Myndigheten för totalförsvarsanalys i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag för hur den statliga arkivverksamheten bäst organiseras ur ett beredskapsperspektiv?

Anf. 3 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! I höstas nåddes vi alla av beskedet att framtiden för Riksarkivet i Östersund skulle utredas. Skälen till detta uppges vara ökade lokalkostnader och dålig ekonomi. Inriktningen tycks nu vara att arkivet riskerar att försvinna från Östersund.

Arkivet spelar en viktig roll för forskning, kulturarv och demokrati i regionen, särskilt genom sitt arbete med samiska arkiv och samverkan med lokala institutioner, som ledamoten Kalle Olsson väldigt tydligt redogjorde för. Riksarkivet i Östersund är ett välbesökt arkiv. Vi vet också att digitalisering inte kan ersätta de fysiska arkivens funktioner eller den expertis som personalen erbjuder. Det är bara 5 procent av Riksarkivets material som är digitaliserat i dag.

Utöver det material som finns från statliga myndigheter har Riksarkivet i Östersund även 1 500 hyllmeter enskilda arkiv, och det är arkiv som människor har lämnat till Östersund i tron att materialet stannar i Jämtland. Ministern har tidigare uttalat sig om att det är viktigt att våra myndigheter finns på flera platser i Sverige eftersom statlig närvaro upprätthåller statsförvaltningens legitimitet och förtroende.

Fru talman! Jag delar den uppfattningen. Det är viktigt och strategiskt att staten ökar sin närvaro runt om i landet eftersom det stärker banden mellan landsbygd och storstad. Det bidrar även till jobb, hållbar tillväxt och utveckling i hela landet.

Närvaron av statliga myndigheter i olika delar av landet innebär att den lokala och regionala arbetsmarknaden kan erbjuda en mångfald av yrken och bidrar till att företag får lättare att hitta kvalificerad arbetskraft på orten.

Om man tycker som ministern och jag, nämligen att det är viktigt att upprätthålla statsförvaltningens legitimitet och förtroende, behöver ministern agera. Då kan det inte falla på de enskilda myndigheterna att besluta var de vill finnas någonstans. Nu har ministern tvärtom ändrat i Riksarkivets instruktion för att underlätta att myndighetens verksamhet runt om i landet ska kunna avvecklas. Tidigare fanns det tydligt framskrivet vid vilka orter Riksarkivet skulle bedriva sin verksamhet, men sedan december förra året, två månader tillbaka, står det i instruktionen att Riksarkivet ska bedriva verksamhet på de orter som motiveras av myndighetens uppgifter. Det har kulturministern själv sett till.

Nu står vi här i dag och debatterar och konstaterar att myndigheten försvinner från Östersund. Enligt riksantikvarien finns även risk att arkiven försvinner på de andra orterna som har strukits ur paragrafen, det vill säga att de också läggs ned.

Att myndighetens ledning själv inte ser något problem med detta är en sak. Det är såklart mest effektivt att finnas på så få platser som möjligt. Men för ett statsråd i en regering finns andra värden att ta hänsyn till. En

politiker kan ha visioner och ambitioner – om det är ord som känns bekanta. Här agerar ministern på ett sådant sätt som gör att vi ser mindre statlig närvaro och mer centralisering.

Jag tycker fortfarande att frågan är relevant, nämligen vad ministern tänker göra för att bevara Riksarkivet i Östersund och på de andra orter som nu har strukits ur paragrafen.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 4 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag instämmer helt i Kalle Olssons bild av hur viktigt det är med arkiven ur både ett beredskapsperspektiv och ett tillgänglighetsperspektiv.

Det betänkande som Arkivutredningen presenterade var klart 2019, som påpekades tidigare, och togs fram under den förra S-regeringen. Det vi har gjort är att både remittera och följa upp det som kom fram i utredningen. Det föreslogs i utredningen att det ska framgå att Riksarkivet ska bedriva verksamhet på de orter som motiveras av myndighetens uppgifter, och det är vad regeringen har valt att gå vidare med.

Fru talman! Än så länge är inga beslut fattade. Det låter på ledamöterna som att allt redan är klart, men det är det inte. Riksarkivet har ännu inte fattat några beslut avseende framtiden för verksamheten i Östersund. Myndigheten har alldeles nyligen tillsatt en arbetsgrupp som ska titta på frågan och ta fram lite olika förslag på hur Riksarkivets närvaro i Östersund kan se ut och beskriva konsekvenserna.

Myndighetens uppgift kommer även i fortsättningen att vara att se till att tillhandahålla arkivmaterialet så att det är tillgängligt för både medborgarna och lokalsamhället i Östersund, alldeles oavsett vad man landar i för organisation.

Fru talman! Faktum kvarstår att det inte är regeringen – och det framgår av det betänkande som togs fram under den förra S-regeringen – utan myndigheten själv som bäst beslutar hur man vill organisera sin verksamhet. Därför ser jag fram emot, och har förtroende för, att Riksarkivet kommer att göra detta på ett väl avvägt sätt.

I detta anförande instämde Mats Sander (M).

Anf. 5 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Det stämmer att Arkivutredningen presenterade sitt betänkande 2019. Det stämmer också att den dåvarande S-ledda regeringen inte gick vidare med frågorna, just för att man såg ett värde i att den statliga arkivverksamheten finns i hela landet.

Det är tydligt att statsrådet i sina svar inte vill ta i frågan utan skjuter den ifrån sig tillbaka till myndigheten – trots att vi talar om en myndighet underställd kulturministern.

Jag i egenskap av riksdagsledamot kan inte kalla Riksarkivets chef hit till kammaren för en interpellationsdebatt, och som väljare kan jag inte avsätta en myndighetschef vid allmänna val genom ansvarsutkrävande. Däremot kan jag begära debatt med myndighetschefens chef kulturministern. Det är kulturministern som styr sina myndigheter genom budget, instruktioner och förordningar.

Statsrådet har alltså alla möjligheter att styra den statliga arkivverksamheten. Men det bygger förstås på att man vill det. I stället har reger-

ingen, precis som vi har hört av föregående talare, valt att ta sin hand från frågan om Riksarkivets lokalisering. I fjol höstas meddelades att regeringen ändrat i förordningen så att myndigheten inte längre behöver verka på ett antal utpekade orter, däribland Östersund.

När denna förändring gjordes var man från regeringens sida högst medveten om Riksarkivets planer på att centralisera och koncentrera verksamheten, precis som för övrigt så många andra myndigheter tvingas göra under den här regeringen. Faktum är att det är regeringen som har gjort att vi har hamnat här. Regeringen visste vad som skulle hända, nämligen att en process snabbt skulle initieras för att avveckla Östersund och kanske också fler orter.

Det finns säkert stor kompetens om arkivfrågor hos Riksarkivet och dess ledning – det betvivlar jag verkligen inte. Men det som jag och min kollega har försökt påvisa är att fler aspekter måste vägas in. Detta är avvägningar som det sist och slutligen faller på en regering att göra.

Ser regeringen ett värde i att staten finns representerad i hela landet? Det är inte direkt så att det kryllar av statliga kulturinstitutioner i Norrlands inland. Ja, svarade statsrådet. Men ändå står hon passivt och tittar på när avvecklingsprocessen inleds.

Är det viktigt att beakta totalförsvaret? Ja, det är jätteviktigt, svarade statsrådet. Men varför då inte låta expertmyndigheten, Myndigheten för totalförvarsanalys, ta fram ett underlag för hur just arkivverksamheten bäst skyddas i händelse av krig? Den plan som Riksarkivet nu arbetar efter, mot att koncentrera verksamheten och lägga alla ägg i en och samma korg, påminner mer om hur staten jobbade under sent 90-tal och tidigt 00-tal när vi levde i föreställningen om en evig fred och till och med Försvarmakten byggde egna centrallager. Vi har tack och lov nu gått ifrån det tankesättet – på goda grunder.

Sedan har vi den fråga som jag har ställt många gånger och som Kristoffer Lindberg lyfte upp. Det är en fråga som inte kan mätas i termer av effektivitet eller kilokronor, utan den handlar om förtroende mellan Riksarkivet och alla de personarkiv, gårdsarkiv och företagsarkiv som har lämnats in till Riksarkivet i Östersund, i förvisningen om att materialen skulle bevaras i just Östersund och vara tillgängligt för kommande generationer.

Anser statsrådet att det är rätt att plocka bort detta material? Är det rimligt och moraliskt riktigt att bryta det förtroendet?

Anf. 6 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Och jag vill särskilt tacka Kalle Olsson för att han ställt interpellationen. Det är tydligt att det är nödvändigt att vi fortsätter att belysa och ifrågasätta alla de försämringar som den här regeringen genomför, inte minst på kulturens område.

Det tuffa ekonomiska läget märks inom hela kultursektorn. Kulturbudgeten har nu den minsta andelen av statsbudgeten på decennier, och riksan tikvarien bekräftar att Riksarkivet har en svår ekonomisk situation.

Men det måste inte vara så. Det handlar om prioriteringar. Man måste inte använda 27 miljarder till att sänka skatten. Man kan nöja sig med 26 miljarder. Det är ändå en hyfsad skattesänkning. Det får man tillstå.

Det här handlar om att vilja, och det handlar om politiskt ansvarstagande. Jag tycker också att det är relevanta aspekter som lyfts upp om huru-

vida det verkligen är en rimlig väg att gå att centralisera arkivverksamheten i Sverige.

Vi befinner oss i ett ytterst ansträngt säkerhetspolitiskt läge. Statsministern har meddelat svenska folket att det inte längre råder fred i Sverige. Samtidigt är det material som finns hos Riksarkivet en ovärderlig del av svensk historia. Det innehållet är viktigt att skydda. Här finns uppgifter som är helt nödvändiga för att bygga upp ett samhälle efter ett krig, en kris eller katastrofer. Att samla arkivverksamheten till färre platser innebär en ökad sårbarhet.

I det här säkerhetspolitiska läget måste alltså skyddet av det svenska kulturarvet diskuteras, och det strategiska och rimliga i att centrera arkivverksamheten måste kraftigt ifrågasättas.

Jag vill avsluta med att fråga ministern hur hon tänker agera för att säkerställa myndighetsnärvaro runt om i hela landet, även utanför storstäderna.

Anf. 7 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! S-regeringen valde att inte gå vidare med någonting alls från betänkandet *Härifrån till evigheten*. Det var ganska symtomatiskt, får jag ändå lov att säga, för den förra regeringens arbete på generell nivå. Om man inte går vidare med något kommer man ingenstans.

Jag tycker att det är intressant att Socialdemokraterna nu bryr sig väldigt mycket om beredskapsfrågan. Under den mandatperiod då de själva styrde gjorde de inte speciellt mycket alls när det kommer till detta. Den här regeringen har arbetat stenhårt med att bygga upp ett försvar värt namnet för Sverige, och både totalförsvar och en beredskapsfunktion för våra myndigheter.

Vi har gett Riksantikvarieämbetet i uppdrag att inrätta ett kulturskyddsråd för att samordna våra myndigheter och för att hjälpa våra kulturarv och kulturinstitutioner med sitt beredskapsarbete. Vi har tittat på arkivens möjligheter att fungera, inte bara i fredstid utan också i kris och i krig. Då måste man ta hänsyn också till andra aspekter. Man måste ta hänsyn till hur lokalerna är utformade och vilka möjligheter de har att fungera under krigstid. Och nu byggs en ny anläggning för att möjliggöra detta.

Vi återkommer hela tiden till att det ska ske en centralisering. Det har inte fattats några beslut om centralisering. Ingen centralisering av Riksarkivets verksamhet pågår i nuläget. Däremot har myndigheten konstaterat att det inte är kostnadseffektivt att arkivdepåerna växer på alla orter. Det är det man har konstaterat. Eftersom det inte är kostnadseffektivt ser myndigheten nu över möjligheten att avveckla externa arkivdepåer på olika verksamhetsorter för att begränsa kostnaderna för lokaler och få en effektivare hantering.

Det här handlar ytterst om att möjliggöra en större tillgänglighet för medborgarna, men den kommer kanske att se annorlunda ut. Jag tänker att vi också behöver följa det med tiden.

Jag tycker att det är positivt att Riksarkivet, som ledamoten nämnde, samverkar med andra verksamheter på olika sätt för att mer effektivt kunna nyttja sina egna resurser och för att begränsa kostnader för olika parter. Men det är, återigen, Riksarkivets ansvar att organisera sin verksamhet på ett sådant sätt att de kan lösa de uppgifter som de har enligt arkivlagen.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Vilken verksamhet som ska bedrivas och på vilken plats, i Östersund eller på annan plats, och i vilken omfattning måste Riksarkivet själva ta ställning till. Och det gör de alltså i detta nu genom en utredning som pågår. Det finns inga beslut som fattats, och det finns ingen pågående centralisering. Det finns endast ett uppdrag som följer ett betänkande som är gjort och där det står att Riksarkivet själva bäst planerar för sin verksamhet och på vilka orter och i vilken utsträckning verksamheten ska ske på de orterna.

I detta anförande instämde Mats Sander (M).

Anf. 8 KALLE OLSSON (S):

Fru talman och statsrådet! Det är bra att de här debatterna spelas in så att vi kan spara för eftervärlden. Jag tänker på statsrådets kommentar om att det kanske rentav kan bli större tillgänglighet vid en nedläggning av arkivet i Östersund.

Frågan i den här interpellationen var om statsrådet har för avsikt att ta några initiativ för att Riksarkivet i Östersund ska få finnas kvar. Det beklagliga svaret är nej – inte för att regeringen inte kan, inte för att regeringen inte har mandatet utan för att regeringen inte vill.

Fru talman! Jag tycker inte att det är rimligt att en verksamhet som har funnits i hundra år på samma plats ska kunna försvinna utan att den högst politiskt ansvariga har en egen tydlig uppfattning i frågan utan bara glider med en myndighetsledning.

Debatten i dag har inte handlat om huruvida Riksarkivet ska köpa in blå eller röda pennor. Jag tycker att det har handlat om viktiga, principiella avvägningar. Det är avvägningar som förtjänar både större omsorg och större eftertänksamhet än som hittills har visats.

Egentligen är hela den här processen bakvänd. Den började, som vi nu har påmint om flera gånger, med att regeringen sa till Riksarkivet: ”Gör som ni vill. Sedan kan vi tryffera besluten med lite utredningsprosa.” Det är inte att ta politiskt ansvar.

Det vi ser här är ytterligare ett exempel på att viktig och uppskattad statlig verksamhet försvinner från landet, med den här regeringens goda minne. Men än finns tid. Och jag hoppas verkligen att statsrådet är beredd att ta ett tag om den här frågan och ompröva sin hållning och att hon är beredd att ta till sig av argumenten från inte bara den här talarstolen utan också de tusentals människor som genom namninsamlingar, i öppna möten och i Facebookgrupper tydligt har markerat mot en nedläggning av Riksarkivet i Östersund.

Anf. 9 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag tycker att det är positivt att det finns en sådan omsorg om våra gemensamma arkiv. Det är väldigt bra. Den omsorgen om vårt gemensamma kulturarv, där arkiven är en så viktig del, kommer att behövas.

Däremot kan jag bara beklaga att ledamoten har så lågt förtroende för myndighetens förmåga att själva kunna organisera sig. Ledamoten säger att den här regeringen bara åker med och låter myndigheten själva bestämma, och att man borde ha börjat i platsen och därefter tittat på det övriga. Jag håller inte alls med Kalle Olsson om detta.

För mig är det uppgiften som är i fokus. Uppgiften som myndigheten har att lösa måste rimligen vara det som är i fokus. Därefter får myndigheten själva, utifrån en rad olika perspektiv och parametrar, titta på hur de bäst klarar av att lösa den uppgift som de är satta att lösa för Sverige.

Fru talman! I det här fallet har jag gott förtroende för att myndigheten gör det arbetet och gör det noggrant och genomtänkt. De väger in olika perspektiv och klarar av att göra goda avvägningar även när det gäller såväl tillgänglighet som plats och att arkivet ska fungera i såväl kris som krig.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:354 om ungas utsatthet i arbetslivet

Anf. 10 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Johanna Haraldsson har frågat mig vad jag och regeringen gör för att minska risken för att unga arbetstagare drabbas av arbetsskador och olyckor och om jag avser att stärka arbetet på något sätt. Hon har vidare frågat mig om jag har analyserat hur utbildningsnivån och informationen om arbetslivsfrågor bland unga påverkar deras säkerhet och trygghet på arbetsmarknaden. Slutligen har hon frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att stärka ungas kunskap om deras rättigheter och skyldigheter i arbetslivet.

Inledningsvis vill jag tacka Johanna Haraldsson för att hon uppmärksammar dessa angelägna frågor. Jag delar hennes engagemang för ungas arbetsliv och arbetsmiljö.

Det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet är grunden till en god arbetsmiljö. Respektive arbetsgivare har ett arbetsmiljöansvar enligt arbetsmiljölagstiftningen. När man är ung och kommer ut i arbetslivet är det extra viktigt att få en bra introduktion på arbetsplatsen för att undvika olyckor och tillbud och få förståelse för vad som gäller på arbetsplatsen.

För personer under 18 år finns bestämmelser i Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:2) om planering och organisering av arbetsmiljöarbete – grundläggande skyldigheter för dig med arbetsgivaransvar. Där framgår bland annat vilket ansvar arbetsgivare har, hur skyddsombud ska informeras samt hur undersökning och riskbedömningar av arbetsmiljön ska genomföras.

Under 2024 inspekterade Arbetsmiljöverket flera branscher där det är vanligt att arbetstagare mellan 18 och 24 år arbetar. Syftet med inspektionerna var att uppmärksamma arbetsgivarna på vikten av att förebygga och minska risker för olyckor och tillbud samt öka arbetsgivarnas kunskaper om deras arbetsmiljöansvar.

Regeringen tar frågor om ungas arbetsliv och arbetsmiljö på stort allvar. Regeringen har tillsatt en utredning om en kommande arbetsmiljöstrategi (dir. 2024:56) för perioden 2026–2030. Den särskilda utredaren ska analysera genomslaget för den nuvarande arbetsmiljöstrategin och bedöma om delmålen för strategin är ändamålsenligt utformade. Detta gäller till exempel delmålet Ett tryggt arbetsliv, som handlar om att förebygga och

minska arbetsrelaterade olyckor och ohälsa och som även inbegriper dödsolyckor, samt delmålet Ett hälsosamt arbetsliv, som handlar om fysiska risker i arbetsmiljön. Uppdraget ska redovisas senast den 11 juni 2025.

Avslutningsvis vill jag betona att arbetsmiljömedvetenhet är viktigt för unga personer som ska ut i arbetslivet, såväl i ett förberedande stadium som när de befinner sig på en arbetsplats. Jag vill understryka vikten av att varje arbetsgivare tar sitt arbetsmiljöansvar för att förebygga ohälsa och olyckor för unga i arbetslivet.

Anf. 11 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Att få sitt första riktiga jobb är en stor sak. Man kan se fram emot att lära sig nytt, utvecklas, träffa nya människor, få arbetskamrater och tjäna egna pengar, kanske nog för att flytta hemifrån, bli självständig och klara sig själv. Men alltför många unga möts av en helt annan verklighet: dåliga löner och villkor, orimliga scheman och ensamarbete.

Fru talman! Unga är en utsatt grupp på arbetsmarknaden. De riskerar i större utsträckning att drabbas av olyckor, arbetsskador och till och med dödsolyckor på jobbet. De jobbar ofta deltid med korta kontrakt och otrygga anställningar, och de är på grund av det också i mindre utsträckning medlemmar i fackförbund.

Många unga har dålig kunskap om sina rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden. De har inte koll på kollektivavtal och arbetsmiljör regler. Det skapar en grogrund för att de utnyttjas av arbetsgivare samt ökar risken att utsättas för direkt farliga situationer på jobbet.

För att ge unga en starkare ställning och minska deras utsatthet behövs fler åtgärder. Jag är övertygad om att vi behöver bättre information och kunskap när det gäller både anställda och företag. Vi behöver stärka det systematiska arbetsmiljöarbetet på arbetsplatserna. Vi behöver närvarande fackföreningar och kunniga skyddsombud på alla arbetsplatser.

Regeringen kan säkerställa att våra myndigheter tillhandahåller lättillgänglig och relevant information för unga om deras rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden. Något annat som regeringen också kan göra är att se till att unga människor får utbildning om arbetslivet innan de får sitt första jobb.

Självklart finns det även förslag på andra politiska åtgärder som kan stärka skyddsombuden och den fackliga närvaron på arbetsplatserna. Men när sådana förslag har lagts fram har borgerliga politiker som Paulina Brandberg inte varit pådrivande. Tvärtom har man till exempel avskaffat avdragsrätten för fackföreningsavgiften. Man har i den här kammaren röstat emot förslag som hade kunnat leda till både fler och mer närvarande skyddsombud på arbetsplatserna.

Jag ställde i min interpellation med anledning av ungas situation och det jag beskriver ett antal frågor som jag upplever att jag inte fick svar på i ministerns första inlägg. Jag frågade vad statsrådet och regeringen gör för att minska risken för att unga arbetstagare drabbas av arbetsskador och olyckor och om man planerar att stärka det arbetet. Jag undrade också om statsrådet tänker göra något för att stärka ungas kunskap om deras rättigheter och skyldigheter i arbetslivet. Vad tänker man göra framöver? Har man kanske några planer på att tillgängliggöra viktig arbetslivsinformation för unga? De frågorna skulle jag gärna vilja få svar på.

Anf. 12 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag tackar ledamoten Johanna Haraldsson för möjligheten att ha den här debatten om ett oerhört aktuellt ämne.

Landets unga förtjänar trygga och säkra arbetsplatser både fysiskt och psykiskt. Tyvärr kan vi i dag se att det är fler unga som råkar illa ut på landets arbetsplatser. Det är en överrepresentation av både unga män och unga kvinnor vid dödsfall och skador i arbetet. Det visar att vi behöver sätta mer fokus på ungas arbetsmiljö, så att de får rätt förutsättningar med sig in i arbetslivet.

Precis som Johanna Haraldsson anser jag att statsrådet Brandberg i sitt interpellationssvar inte riktigt svarar på frågorna. Det gäller framför allt den andra frågan, som handlar om hur ministern och regeringen analyserar utbildningsnivån och den information unga människor får innan de hamnar i arbetslivet. Det är en oerhört central fråga.

Ministern påpekar att det är väldigt viktigt att unga har den här kunskapen, men hon har själv varit med och fattat beslut om att unga ska få mindre och sämre undervisning och utbildning gällande arbetslivets förutsättningar och arbetsmiljö. Man har nämligen beslutat att ta bort ett moment från en kurs i samhällskunskap som alla elever på gymnasiets nationella program läser. Detta moment gav alla unga rätt till kunskap om arbetsmiljö. Det kan verka märkligt att detta hände.

Ännu märkligare blir det när man läser *Fler vägar till arbetslivet*, det betänkande som lämnades före årsskiftet av Utredningen om fler vägar till arbetslivet. Utredaren kommer fram till att det behöver inrättas ett helt nytt ämne i samhällsorientering och arbetslivskunskap för elever som ska läsa förkortade yrkesprogram. Utredaren hävdar nämligen att det är alltför generella och allmänna skrivningar i de kurser som nu finns i samhällskunskap i gymnasieskolan. Utredaren anser att man behöver kunskaper om arbetslivet, arbetsmarknaden och arbetstagarfrågor för att kunna vara en god deltagare i arbetslivet och samhällslivet. Jag kan faktiskt bara hålla med.

Då är det synd att regeringen har tagit bort skrivningar om att lärare ska planera och genomföra undervisning om arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö samt arbetsmarknadens parter och deras olika roller för samhällsutvecklingen. Det är därför det är av intresse att höra vad ministern gör för analys av utbildningsnivån i dag. Kursen kanske inte har gett unga de arbetskunskaper som de behöver, men det borde bli ännu värre i framtiden när man helt har strukit moment om arbetslivskunskap i gymnasieskolan. Det är särskilt allvarligt med tanke på att unga är överrepresenterade i både arbetsplatsolyckor som leder till sjukskrivning och tyvärr till och med dödsfall på arbetet.

Därför borde oron vara stor över den framtida kunskapsnivån när elever inte ens ska få undervisning och utbildning om detta efter att de är 15 år.

Jag önskar att ministern i sitt kommande svar ägnar tid åt vilken analys som ministern gör av dagens utbildningsnivå men även av framtidens utbildningsnivå för dagens unga.

Anf. 13 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Tack, Johanna Haraldsson, för möjligheten att ha den här debatten i dag och till statsrådet för att ha avgett svaret. Detta är någonting

Prot. 2024/25:71

14 februari

Svar på
interpellationer

som vi socialdemokrater tycker är otroligt viktigt. Det har redan framgått att vi anser att mer behöver göras på området.

Jag tänker ta tillfället i akt att lyfta fram fler av de problem vi ser på svensk arbetsmarknad. Vi ser att det särskilt är unga och de med otrygga anställningar som utsätts mer än många andra. Det är en särskild grupp som är föremål för en mycket dålig arbetsmiljö.

Det gäller att människor i många fall i dag blir sjuka av sitt arbete. Det kan även vara på det viset att de inte kommer hem om de råkar ut för de dödsolyckor som det frekvent rapporteras om.

Vi får rapporter och undersökningar i ganska hög frekvens om att unga människor utsätts för sexuella trakasserier i en väldigt stor grad. Ung kvinnor som kommer ut på arbetsmarknaden vittnar om de mest fasansfulla situationer och händelser som de råkar ut för.

Vi har lyssnat på fackförbund efter fackförbund, från kommunalarbetsare till handelsanställda, som berättar om hur ofta det förekommer. Det är många unga kvinnor, framför allt med otrygga anställningar, som råkar ut för det.

Det är vittnesmål som låter ungefär så här: Jag trodde aldrig att jag skulle utsättas för så mycket när jag kom ut i arbetslivet. Det gäller framför allt trakasserier och sexuella trakasserier.

I den situation som människor befinner sig i behöver de vara väldigt stärkta av att ha kunskap. Vad är mina rättigheter? Vilka skyldigheter har jag? Vilka rutiner finns, och vilken hjälp kan jag få?

Det är anmärkningsvärt när vi har statsrådet här i dag som har avgett sitt svar att hon påstår att det är väldigt viktigt. När man säger att någonting är väldigt viktigt behöver det också följas upp med någon typ av handling för att understryka de orden. Annars blir det inte speciellt trovärdigt.

Vi har precis hört mina kollegor redogöra för att man med andra handen i regeringsställning plockar bort den delen i utbildningen i skolan. Det gäller att få den generella kunskapen för att bli rustad och påklädd för att gå ut i arbetslivet och få en lite bättre start. Man plockar bort den delen, och samtidigt ekar svaret från statsrådet väldigt tomt. Det visar inte på vilka åtgärder som hon vill vidta.

Det är uppenbart när vi ser hur verkligheten ser ut. Vi får rapporter från myndigheter, fackförbund och enskilda. Det är tusentals vittnesmål som beskriver hur det är ställt med unga på arbetsmarknaden. Då bör man också agera och presentera förslag som skulle stärka de unga på arbetsplatsen. Jag hoppas att vi kan få höra om det i den här debatten.

Anf. 14 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag tänkte börja med att bemöta påståendet att man från regeringens sida skulle ha plockat bort ämnet arbetsmiljöfrågor från skolan. Detta är såklart mest en fråga för utbildningsministern, men jag kan ändå ge ett svar.

Detta område har inte plockats bort från ämnesplanerna, examensmålen eller läroplanerna. Det som har hänt är att det uttrycks på ett annat sätt som är mer ändamålsenligt.

Det är en ändring som har varit nödvändig eftersom vi nu går över till ämnesbetyg till skillnad från hur vi har haft det tidigare. Det var ett beslut som fattades i december 2023 att gymnasieskolan inte längre skulle vara kursutformad utan ämnesutformad. Den här ändringen är en del av det.

Förslaget har också remitterats till en bred samling remissinstanser, bland annat LO, TCO, Svenskt Näringsliv och ett antal branscher. De har antingen valt att inte svara eller så har de svarat och inte haft några synpunkter på förslagen om det nya ämnesinnehållet.

Jag ser ingen anledning att ifrågasätta deras remissvar. Jag känner mig ganska förvissad om att om det hade varit så att de hade sett stora risker med den nya inriktningen skulle de ha framfört det i sina remissvar.

Vi ska självklart följa upp detta. Ändringarna kommer att tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni i år. Vi ska självklart noga följa hur ungas kunskap ser ut när det gäller vilka rättigheter de har på arbetsmarknaden.

När det sedan gäller vad regeringen i övrigt gör inom området är det arbetsgivaren som har ansvaret för arbetsmiljön på våra arbetsplatser.

Regeringen ska självklart vidta åtgärder för att se till att man underlättar för arbetsgivare att ta ansvaret. Man ska också se till att det vidtas åtgärder mot de arbetsgivare som inte tar sitt ansvar. Den myndighet som har det största ansvaret för detta är Arbetsmiljöverket.

Här har Arbetsmiljöverket en regelförnyelse som trädde i kraft den 1 januari i år. Det är en regelförnyelse som inte innebär nya regler utan en ny struktur. Den har som syfte att göra det lättare för arbetsgivare att hitta, förstå och använda reglerna så att de ska kunna ta sitt arbetsgivaransvar.

Arbetsmiljöverket har också infört fler inspektioner. Efter det mörka år som vi hade med ett stort antal dödsolyckor styrde regeringen Arbetsmiljöverket till fler fysiska och oanmälda inspektioner.

Arbetsmiljöverket har också under 2024 riktat in sin verksamhet särskilt på arbetsplatser och branscher där det finns arbetstagare i åldern 18–24 år för att just kunna hitta de särskilda riskerna inom de branscherna.

När det gäller det arbetet ska vi självklart noggrant följa upp vad våra åtgärder får för effekt. Jag kan konstatera att vi i vårt fall hade ett mindre mörkt år förra året. Då hade vi 44 personer som dog på jobbet till skillnad från 63 året innan.

44 personer är såklart fortfarande alldeles för många. Ingen ska dö på jobbet. Men jag hoppas och tror att de åtgärder som regeringen vidtar har effekt och att de kommer att fortsätta att ha effekt även framåt.

Anf. 15 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för ditt inlägg här!

Det är väldigt positivt att regeringen planerar för en ny arbetsmiljöstrategi. Men det är innehållet i en sådan strategi som är viktigt.

Jag undrar vad man vill och planerar för i framtiden. Det är vad mina frågor går ut på. Vilka åtgärder ser man behov av att genomföra för att förbättra arbetsmiljön på svenska arbetsplatser? Se till så att fler orkar jobba ända till pensionen och får en bra start i arbetslivet!

Inte minst undrar jag om det finns planer på åtgärder som stärker ungas kunskaper om arbetslivet. Det är positivt att ministern förstår att det är viktigt att unga människor är förberedda på hur arbetslivet fungerar innan de får sitt första jobb. Men så är det inte i dag, och den lilla undervisning som de fick i gymnasiet har regeringen plockat bort. Min kollega Niklas Sigvardsson, som är insatt i gymnasieskolans ämnesplaner, kommer att redogöra för hur det ser ut.

Det är motsägelsefullt att ministern säger att arbetsmiljömedvetenhet bland unga är viktigt, både innan de får ett jobb och under tiden de finns på en arbetsplats, samtidigt som regeringen inte gör något åt problemen.

Jag menar att man i stället har förvärrat situationen i och med strykningen av arbetsmarknadskunskap ur ämnesplanen för gymnasiet. Jag påstår inte att den utbildning som finns och har funnits har varit tillräcklig för att ge unga en heltäckande bild av arbetslivet. Men i stället för att förbättra arbetsmarknadskunskapen väljer regeringen helt enkelt att ludda till det och göra det svårare för lärare att prioritera frågor om arbetsliv och arbetsmarknad och ungas rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden.

Det jag tycker att man borde ha gjort i samband med detta är att fundera på hur man kan göra på andra sätt. Om det nu är för trångt för att kunna få in arbetsmarknadskunskap i samhällskunskapen på gymnasiet – hur gör vi då för att på andra sätt säkra att unga människor har möjligheter att ta vara på sina egna rättigheter när de kommer ut i arbetslivet? Har ministern någon plan för hur man bättre förbereder unga för arbetslivet?

Paulina Brandberg borde, med tanke på att hon är minister med ansvar för arbetsrätt och arbetsmiljö, ha reagerat när regeringen skulle besluta om förslaget om nya ämnesplaner. Jag undrar hur hon reagerade. Hade hon några invändningar?

Ministern betonar också arbetsgivarnas ansvar. Det är helt rätt att arbetsgivaren har ansvar för att förebygga skador och ohälsa på arbetsplatsen. Men både jag och ministern vet att det är långt ifrån alla arbetsgivare som tar sitt ansvar. Även om man underlättar för arbetsgivarna att förstå regelverket är jag övertygad om att vi behöver fler åtgärder för att säkerställa att de verkligen tar sitt ansvar. Finns det några sådana förslag som regeringen skulle kunna tänka sig att gå vidare med? Jag talar om förslag som stärker motivationen hos arbetsgivarna att ta sitt arbetsmiljöansvar och förbereda unga och ge dem en god introduktion till arbetsmarknaden.

Frågan kvarstår som sagt: Hur tänker regeringen se till att fler unga lär sig mer om arbetslivet innan de träder in på arbetsmarknaden? Eller menar ministern att regeringen inte har något ansvar för ungas kunskap om arbetslivet och att de får denna kunskap innan de kommer in i arbetslivet?

Anf. 16 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Ministern hävdar att arbetsliv och arbetsmarknadskunskap inte försvinner från ämnesplanerna. Jag ska nu jämföra skrivningarna för er som lyssnar på debatten.

I dag ska lärare planera och genomföra undervisning som behandlar följande: arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö, arbetsmarknadens parter och dess olika roller och betydelse för samhällsutvecklingen och digitaliseringens påverkan på arbetsmarknaden. Det är vad som står i dag i de ämnesplaner som lärare just nu bedriver undervisning efter.

Men från höstterminen 2025, alltså i höst, ska de i stället jobba efter följande skrivningar: De ska planera och genomföra undervisning för resursanvändning, tillväxt, konjunkturer och ekonomisk politik, till exempel rörande frågor om välfärd, grundläggande prissättning, försörjning, företagande, arbetsliv, hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet.

Jag erkänner att ordet arbetsliv står med, men det står bland extremt många andra punkter. Det innebär att när lärare ska prioritera bland allt detta innehåll och bland allt annat som står i kursplanerna kommer ordet arbetsliv högst troligt att försvinna.

Det är därför jag och vi inom Socialdemokraterna fortsätter att hävda att regeringen gör en omprioritering och tar bort viktiga arbetsmarknads-kunskaper, arbetslivskunskaper och arbetsmiljökunskaper från gymnasie-utbildningen.

Det här handlar om det förebyggande arbetet, som ministern var inne på i sitt interpellationssvar. Hur förebygger vi en dålig arbetsmiljö och ser till att kunskaperna om en god arbetsmiljö finns där? Det är min fasta övertygelse att skolan betyder väldigt mycket när det gäller detta. Ministern får gärna fortsätta att prata om kunskapsnivån hos de anställda, för just nu är den på en extremt låg generell nivå.

Anf. 17 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Vi är helt överens om att arbetsgivarna har ett stort ansvar. De har ett stort ansvar för väldigt mycket, och även för detta. Men vi anser också att det här är ett delat ansvar. Vi är måna om att unga ska vara rustade för att komma ut på arbetsmarknaden och veta hur deras arbetsliv kommer att se ut. Därför behöver det här vara ett delat ansvar.

Vi anser att regeringen låter bli att prioritera denna kunskap och tar bort den i skolan. Det gör att ungdomarna blir försvagade i sin kunskap om vilka rättigheter och skyldigheter de har när de kommer ut i arbetslivet. Arbetsgivare får därmed ett mycket tuffare läge när det gäller att informera. Det många arbetsgivare gör när någon kommer ut i arbetslivet är att, i bästa fall, ge en kort introduktion om riskerna på den fysiska arbetsplatsen. Det är en allmän introduktion, där arbetsgivaren talar om vad den anställda ska tänka på när man lär sig yrket.

Det betyder inte att man vet vad man ska göra om arbetsgivaren är den som utsätter den anställda för sexuella trakasserier eller om det finns tillräckliga kunskaper för att veta vilken risk- och konsekvensanalys man själv är ålagd att göra för att kunna utföra sitt arbete.

Det här är kunskaper som det tar lång tid att införskaffa sig. Det går inte på någon timme hit eller dit. Vi anser att detta är ett problem. Statsrådet talar ett flertal gånger om att analysera och ta reda på. Jag tycker att det är uppenbart: Vi ser hur verkligheten ser ut. Detta är inte gott nog. Det behövs konkreta förslag som stärker unga i deras arbetsliv.

Anf. 18 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Det påstås fortfarande att regeringen har plockat bort ämnet arbetsmiljökunskap ur skolan. Om det hade varit på det sättet kan jag inte tolka det på något annat vis än att interpellanten och ledamöterna i debatten riktar ett ganska starkt underkännande till LO och de andra remissinstanserna som jag tidigare nämnde. De har inte kommit med några invändningar till förändringen i ämnesplanen i skolan. Jag påstår fortfarande att om det hade varit så som ledamöterna här målar upp hade det kommit ganska starka invändningar från dessa remissinstanser, men det har det alltså inte gjort.

Regeringen tycker att det är jätteviktigt att unga personer får med sig rätt kunskaper in i arbetslivet. Vi ska ha ett arbetsliv där vi säkerställer att

arbetsgivarna tar sitt ansvar och ser till så att både unga och äldre i arbetslivet har en god arbetsmiljö och att vi får ett hållbart arbetsliv.

Den inspektionsverksamhet som jag tidigare berättade om, där Arbetsmiljöverket har riktat en särskild tillsynsverksamhet mot branscher där vi ser många unga arbetstagare, är en del av arbetsmiljöstrategin och delmålet Ett hållbart arbetsliv. Det handlar om att införa riktade inspektioner för unga i arbetslivet.

Regeringen har också tillskjutit stora medel i budgeten till Arbetsmiljöverket för att de ska kunna vässa sin inspektionsverksamhet och rikta in inspektioner mot just de verksamheter där vi ser att riskerna är som störst.

Arbetsmiljöverket kan som bekant inte inspektera alla arbetsplatser i Sverige; det är inte görligt. Därför är det såklart att viktigt att den här verksamheten vässas så att vi upptäcker risker där riskerna är som störst.

Fru talman! Vi ska också komma ihåg att många unga arbetstagare finns i branscher som är väldigt utsatta för arbetslivskriminalitet, och därför är det arbete som regeringen vidtar för att komma till rätta med det problemet också av avgörande betydelse. Här finns bland annat Delegationen mot arbetslivskriminalitet, som har fått ett utvidgat uppdrag att analysera arbetslivskriminella upplägg inom näringsgrenarna bygg, restaurang, transport, kroppsvård, städ och vissa delar av de gröna näringarna – branscher där vi ser ett stort antal unga arbetstagare.

Jag menar att den åtgärd som regeringen har vidtagit gällande detta är av avgörande betydelse just för att stärka säkerheten för unga arbetstagare, och jag ser fram emot att ta del av delegationens redovisning den 28 februari i år.

Anf. 19 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Som ministern hör menar vi socialdemokrater att det behövs fler åtgärder för att stärka villkoren för unga på arbetsmarknaden.

Jag nämnde i mitt första inlägg att jag upplever att ministern lite grann glömmer bort parterna. När inte myndigheten kan inspektera alla arbetsplatser spelar ju parterna på arbetsmarknaden, inte minst fackföreningarna och deras skyddsombud, en avgörande roll för att se till att arbetsvillkor, lagar och avtal faktiskt följs.

Jag vill tacka för debatten och möjligheten att lyfta fram ungas situation på arbetsmarknaden. Jag som socialdemokrat står fast vid att alla som kan jobba ska jobba. Men det betyder inte att man ska behöva acceptera usla arbetsvillkor eller en undermålig arbetsmiljö. Det gäller också på arbetsplatser som inte drivs av kriminella. Det kanske bara handlar om lite okunniga eller slarviga arbetsgivare eller någon som ser en möjlighet att utnyttja människor som inte själva vet hur de ska ta till vara sina rättigheter.

Alltför många unga jobbar i dag under dåliga villkor och löper en större risk att utsättas för olycksfall och arbetsskador. Det kräver fler åtgärder. Jag tycker att regeringen behöver tänka om och skapa fler och bättre förutsättningar för Sveriges unga att kunna få sjysta villkor och en bra arbetsmiljö.

(Applåder)

Anf. 20 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag självklart delar interpellantens uppfattning att vi ska ha en god arbetsmiljö för alla i Sverige, även för våra unga, och att det är viktigt att de känner till sina rättigheter.

Regeringen arbetar på bred front. Jag har nämnt en rad åtgärder, bland annat hos Arbetsmiljöverket, liksom det uppdrag som vi gett Delegationen mot arbetslivskriminalitet och den arbetsmiljöstrategi som just nu utreds. Interpellanten har också rätt i att parterna har en viktig roll i detta arbete, och jag har själv haft samtal med arbetsmarknadens parter framför allt under förra året.

Det här är ett arbete som behöver ske löpande, för självklart behöver vi se till att saker och ting förbättras jämfört med hur det ser ut i dag.

Jag vill tacka interpellanten och ledamöterna för deras engagemang i denna viktiga fråga. Tack för en god debatt!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2024/25:71

14 februari

*Svar på
interpellationer*

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:357 om värderingar som ingår i begreppet DEI

Anf. 21 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Tobias Andersson har frågat mig om jag i min roll som statsråd avser att förespråka och verka för de principer och värderingar som ingår i begreppet DEI.

Som Tobias Andersson framför har Chalmers Tekniska Högskola AB invigt ett jämlikhetskontor som koordinerar lärosätets arbete med jämlikhet, mångfald och inkludering. Begreppet DEI använder lärosätet som en förkortning för diversity, equality and inclusion.

Om Sverige ska vara ett ledande land inom forskning och innovation måste lika villkor för likartat arbete och likartade meriter gälla för kvinnor och män. Vi behöver även ha en arbetsmiljö på våra universitet och högskolor som gör att alla känner sig välkomna och inkluderade.

Rapporter från bland annat Diskrimineringsombudsmannen visar att ett stort antal människor utsätts för diskriminering och att diskriminering förekommer i hela samhället och är särskilt utbredd inom arbetslivet.

Diskriminering, rasism och andra hinder som står i vägen för människors lika rättigheter och möjligheter i livet är inte bara ett rättviseproblem för de individer som drabbas, utan även ett allvarligt samhällsproblem då vi som land riskerar att gå miste om viktig kompetens och produktivitet. Inkludering och kvalitet står således inte i motsats till varandra – tvärtom.

Vid rekrytering av personal är förtjänst och skicklighet utgångspunkten för alla anställningar inom statlig verksamhet i Sverige. Vidare är diskriminering på grund av bland annat kön förbjuden enligt diskrimineringslagen, vilket innebär att en person inte får behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation. Att kvotera in personer på grund av till exempel kön eller etnisk tillhörighet är inte tillåtet.

Regeringen ser positivt på alla initiativ som stärker vårt lands kompetens samtidigt som alla former av diskriminering motverkas. Sverige ska vara ett tolerant och humant samhälle präglad av respekt för individens

mänskliga fri- och rättigheter. Alla människors lika värde ska respekteras. Dessa värderingar kommer jag att fortsätta att värna.

Anf. 22 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet Paulina Brandberg!

Jag vill börja med statsrådet Paulina Brandbergs ord när hon invigde Chalmers så kallade DEI-kontor onsdagen den 22 januari: Som liberal jämställdhetsminister känns det såklart extra roligt att vara med här, där vi pratar om jämställdhet och jämlikhet.

Invigningen sammanföll nästan på timmen med USA:s nedläggning av alla motsvarigheter inom den amerikanska statsförvaltningen. När världens största demokrati gör upp med wokeideologin och rensar ut den från statsapparaten väljer alltså ansvarigt statsråd i Sverige att omfamna samma, enligt mig, destruktiva och splittrande ideologi.

Utan bakgrund och förståelse kan konceptet DEI – det vill säga diversity, equity, inclusion – säkert låta lovvärt, och det är möjligt att några av dem som förordar det i Sverige inte vet bättre och inte har förstått innebörden av denna akronym som är inlånad framför allt från USA. Det är dock min uppfattning att man som statsråd bör vara försiktig med vilka begrepp, tankegods, ideologier och rörelser man associerar sig med och sätter sitt namn på.

Hela grundprincipen i detta begrepp bygger nämligen på diskriminering. Genom att kvotera in vissa personer utifrån faktorer som kön och etnisk bakgrund missunnas och diskrimineras andra mer kvalificerade personer.

Begreppet equity får inte heller misstolkas som equality. Medan equality innebär att man ska erhålla lika möjligheter innebär equity att samma utfall ska garanteras oavsett individens prestation och färdighet. Endast en av dessa båda principer är rimlig att förespråka om man är Sveriges jämställdhetsminister.

Fru talman! Nu kanske någon som lyssnat noga vill markera och säga ”Men Tobias, jämställdhetsministern säger ju equality och inte equity”. Och det är sant, fru talman. När jag i går förberedde debatten noterade jag att man på Chalmers hemsida nu låter E betyda equality i stället för equity. Det är märkligt av många anledningar. Varför låna en amerikansk, vedertagen akronym om man ska byta ut betydelsen av dess bokstäver? Då kan man ju lika gärna översätta det till något svenskt från början.

Än svårare att förstå blev det när den berörda DEI-officern, som yrkestiteln lyder, själv skrev på LinkedIn: ”Tänk att här börjar jag om en vecka! Som DEI Officer (diversity, equity & inclusion) på Chalmers.” Jag misstrotar inte jämställdhetsministern, fru talman, men jag tror samtidigt att personen som innehar tjänsten i fråga visste vilken titeln var när hon informerade sina följare om sin nya anställning. Det vore märkligt om hon ljög om vilket uppdrag hon hade fått när hon uttryckte förhoppningar om sin nya roll.

Fru talman! En mer sannolik version av händelseförloppet är naturligtvis att Chalmers efter kritiken mot detta har valt att sopa igen spåren eller kanske till och med byta ut betydelsen av E i DEI-titeln och i namnet på kontoret för att minimera extern kritik. Vi behöver dock inte haka upp oss på detta eller en enskild tjänstetitel utan ska återgå till ämnet.

Jag vill fråga jämställdhetsministern om hon motsätter sig betydelsen av DEI i grunden i dess amerikanska, korrekta betydelse där E står för equity och ingenting annat.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 23 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Till att börja med tolkar jag interpellanten som att han anser att vi bör rätta oss efter USA och hur de agerar när det gäller frågor som rör jämställdhet och jämlikhet. Jag kan bara svara att vi går vår egen väg i Sverige. Vi har ett gott rykte – väldigt gott rykte – i frågor om jämställdhet och jämlikhet. Vi har haft stora framgångar, och de har kommit tack vare hårt arbete och medvetna strategier för att uppnå jämlikhet och jämställdhet i Sverige. När jag rör mig i internationella sammanhang får jag ofta höra att Sverige är ett föregångsland i de här frågorna. Min ambition är ingen annan än att vi ska fortsätta ha den positionen.

Jag noterar också att interpellanten blandar ihop begreppen lite och verkar tro att DEI handlar om kvotering. Det är, som jag sa i mitt inledande svar, inte det som det är frågan om. Redan när jag tillträdde som statsråd var jag tydlig med att jag inte ser kvotering som den lösning vi ska använda oss av när det gäller jämställdhet och jämlikhet. Vi har en diskrimineringslagstiftning som är tydlig med att exempelvis kön eller etnicitet inte ska avgöra om man får en viss tjänst, och arbetet är mycket bredare än så.

Vi har i dag en väldigt könssegregerad arbetsmarknad. Vi har tidigare haft en ännu mer könssegregerad arbetsmarknad. Inom vissa yrkesgrupper, till exempel polisyrket, fanns det för några år sedan väldigt få kvinnor. Men i dag är det ganska många kvinnor i poliskåren. Det är inte för att vi har kvoterat in dem utan för att vi har förstått att det finns ett stort värde i att ha fler kvinnor i kåren för att polisen ska kunna fullgöra sitt viktiga uppdrag och upprätthålla tryggheten i vårt land. På samma sätt är det i många andra yrkeskategorier.

Det finns ett stort värde i ökad mångfald exempelvis när det gäller forskare och annat yrkesliv. I näringslivet ser man också att det finns stora kvalitetsvinster och produktivitetsvinster att göra om man breddar sig och får in fler perspektiv från båda könen och från människor med olika bakgrund. Det är det som DEI handlar om. Det tillför värde till vårt land, och det ställer jag mig absolut bakom.

Vad gäller Chalmers event deltog jag i det. De gav redan från början uttryck för att E i DEI enligt deras sätt att använda det står för equality. Det kommunicerades även i ett LinkedIninlägg redan innan invigningen ägde rum.

Anf. 24 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Det stämmer att Chalmers i sin kommunikation har valt att låta E stå för equality. Det stämmer också att den så kallade DEI officern, som leder kontoret på Chalmers, skrev på LinkedIn: ”Tänk att här börjar jag om en vecka! Som DEI Officer (diversity, equity & inclusion) på Chalmers.” I senare inlägg valde hon i stället att skriva equality. Det blir lite oklart för den som följer Chalmers och den berörda DEI officern vilket E man nyttjar i vilket sammanhang, vad som är korrekt och vad som är en anpassning för att begränsa kritik och annat.

Jämställdhetsministern konstaterade ändå att hon tycker att DEI tillför värde. Jag kan bara utgå från, fru talman, att ministern när hon konstatera-

de det menade dess faktiska innebörd där E står för equity. Det vore väldigt konstigt om jämställdhetsministern hade en egen tolkning av vad ett vedertaget amerikanskt begrepp står för. Det kan inte ha undgått någon att begreppet har kritiserats enormt på senare tid och som sagt rensats ut från den amerikanska statsförvaltningen för att man bedömer att det är ren och skär diskriminering.

När man pratar om DEI i USA – där E fortsatt innebär equity och inte ministrarnas eller Chalmers egna tolkningar att det står för equality – innebär det i praktiken att man inordnar människor i olika maktstrukturer med underordnade och överordnade. Man splittrar och härskar för att sedan utifrån olika subgrupper göra olika värderingar som innebär att människor blir underställda eller diskriminerade. Dessa maktstrukturer och analysen av dem utgör sedan fog för till exempel rekryteringar och anställningar. Men vi behöver inte fastna där. Ministern får gärna förtydliga om det är den amerikanska DEI eller Chalmers egen, nyuppfunna beskrivning av akronymen som hon anser tillför värde till Sverige.

På Jämställdhetsmyndighetens hemsida kan man se spår av denna vänsterideologi, oavsett om man kallar det DEI eller någonting annat. Där finns en hel sida om intersektionell analys där man beskriver hur maktstrukturer kopplade till ”kön, könsidentitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder” påverkar. Myndigheten anser att detta behöver studeras. Kontentan blir att vi alla ska delas in i grupper utifrån en uppsjö av olika faktorer. Dessa grupper ska sedan indelas i över- och underordnade grupper utifrån något diffust maktkoncept.

Jämställdhetsmyndigheten skriver bland annat på sin hemsida: ”Olika kategoriseringar har olika betydelse i olika sammanhang. Vi behöver därför bryta ner grupperna utifrån fler indelningsgrunder ...”. Jag vet inte, fru talman, men det är inte min definition av jämställdhet och jämlikhet att vi ska hålla på och kategorisera våra medmänniskor i alla tänkbara olika grupper utifrån etnisk bakgrund, om de har funktionsnedsättning eller inte, vilken läggning de har eller för den delen någon av de andra faktorer som Jämställdhetsmyndigheten eller ideologin som ligger bakom den intersektionella analysen väljer att anse vara relevanta.

Varför tycker ministern att denna gruppering av individer är rimlig? Stämmer den överens med liberalismens tankegod?

Anf. 25 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Det är tydligt att jag och interpellanten har väldigt olika syn på vad arbete som detta går ut på. Som jag sa i mitt förra anförande är det här inte en debatt för eller emot kvotering. Jag tror att vi i den frågan tycker lika, det vill säga att det inte är den väg man bör gå. I stället finns det andra sätt att försöka öka mångfald och inkludering i Sverige, vilket är något jag absolut står för.

Interpellanten undrar om värdet av detta och menar att vi inte ska dela in folk i olika grupper. Senare i dag ska vi ha en debatt här i kammaren om regeringens handlingsplan mot rasism. I den handlingsplanen har regeringen valt att rikta särskilda insatser gällande fem olika typer av rasism, bland annat antisemitism, rasism mot muslimer och rasism mot samer. Vi tycker att det är viktigt att lyfta det som särskiljer utsattheten hos dessa grupper så att vi kan hitta rätt åtgärder.

Fru talman! Om vi ska minska diskriminering och få in mer mångfald i arbetslivet, på utbildningar, i näringslivet och i andra olika delar av vårt samhälle är det helt nödvändigt att vi kan se vilka grupper som möter hinder på olika sätt och hur vi kan se till att dessa grupper får större delaktighet. Det handlar inte om att splittra. Tvärtom handlar det om att vi ska kunna få ett "vi" och se bortom de omständigheter som i dag utgör hinder.

Jag ser inte hur vi ska kunna bedriva ett sådant arbete om vi inte identifierar vilka faktorer som gör att människor i dag möter hinder i näringslivet, på arbetsplatser och på utbildningar.

Anf. 26 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar jämställdhetsministern för svaret.

Jag skulle vilja pausa lite inför de begrepp och de akronymer man använder sig av och befästa det faktum att det inte spelar någon roll att man anser att man har en egen nyuppfunnen tolkning av vad DEI, intersektionell analys eller diverse genus eller andra begrepp innebär. I grunden är de sprungna ur en vänsterideologi som i mångt och mycket står i direkt motsättning till den liberala ideologi som statsrådets parti påstår sig tillhöra.

Genom att bruka och förorda dem och genom att inarbeta dem i den svenska statsförvaltningen springer man i praktiken vänsterns ärenden. Genom att gruppera individer och inordna dem under olika maktstrukturer och på andra sätt därmed befästa vänsterns syn på samhället i dess helhet ökar ganska snabbt risken att falla ned i deras problemlösning på området.

Jag hörde ju själv ministern säga att vi behöver identifiera grupper för att utifrån det kunna få in mer mångfald. Jag tror att det var nästan exakt så ministern uttryckte det, fru talman. När man säger att vi behöver få in mer mångfald genom att först dela upp samhället i diverse subgrupper innebär det i praktiken att man inte tror att de som besitter denna mångfald, vad den nu råkar vara i sammanhanget, kan nå dit av egen kraft. I annat fall hade de gjort det eftersom vi har en lag som förbjuder att man diskriminerar utifrån sådana faktorer.

Antingen är lagen missriktad eller tillämpas inte eller så finns inte diskrimineringen. Men om man vill få in mer mångfald innebär det i praktiken att de löser det själva, annars behöver man kvotera. Det är precis så det har sett ut i USA.

Anf. 27 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! När man lyssnar till interpellanten får man intrycket att DEI är något som Chalmers kom på för några veckor sedan och att det är en amerikansk företeelse. Så är inte fallet. Det finns stora företag i Sverige som länge har använt sig av det som kallas DEI. I Sverige innebär det inte kvotering, utan här har det en betydelse som jag helt ställer mig bakom. Vad det har för betydelse i USA ser jag inte som riktigt relevant i mitt arbete. Mitt ansvar ligger i Sverige.

Fru talman! Jag vill i avslutningen av debatten berätta om en ung tjej som jag träffade på mässan för ung företagsamhet förra året. Det var en tjej som gick på teknikprogrammet. Hon var en av väldigt få tjejer som gjorde det. Hon berättade för mig att när hon gick i nian och sa till sin SYV att hon ville gå på teknikprogrammet hade SYV:en avrått henne från det och inte trott att det var något för henne, trots att det här var en tjej med B i matte och duktig totalt sett i de tekniska ämnena.

Jag tycker att det här är ett väldigt tydligt exempel på att vi har problem i vårt samhälle. Vi har strukturer som gör att det finns grupper som på grund av till exempel kön, etnicitet eller vilken social kontext man är uppvuxen i upplever att vissa vägar i livet inte är för dem.

Fru talman! Jag vill bryta ned de hinder som finns. I vissa fall handlar det om diskriminering. Vi måste se till att diskrimineringslagen tillämpas på ett bättre sätt. Men vi måste också se till att vi får ett samhälle där fler personer ser fler möjliga vägar i livet. Jag tror att det väldigt märkbart skulle gynna hela vårt samhälle.

Jag tackar för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:370 om våld mot djur som en del av mäns våld mot kvinnor

Anf. 28 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Gustaf Lantz har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta några åtgärder för att försvåra för våldsutövare att använda husdjur som ett led i våld mot en nuvarande eller före detta partner.

Jag vill börja med att tacka Gustaf Lantz för hans engagemang och för möjligheten att diskutera en dimension av våld i nära relation som ofta inte uppmärksammas.

Våld i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem, och det förekommer att våld mot, eller hot om att skada, ett husdjur i den våldsutsattas omgivning utövas parallellt med, eller som en del av, våld i nära relationer. Våld som riktas mot ett husdjur kan vara straffbart. Även hot om att skada ett husdjur, eller tvång förenat med ett sådant hot, kan vara straffbart.

Socialstyrelsen har i uppdrag av regeringen att stödja genomförandet inom vård och omsorg av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld. I begreppet psykiskt våld innefattas även materiellt våld, där våld mot djur kan utgöra en del. I uppdraget ingår att ta fram, uppdatera och implementera kunskapsstöd om våld i nära relationer inom bland annat socialtjänsten.

I Socialstyrelsens utbildningsmaterial om våld i nära relationer riktade till hälso- och sjukvård respektive socialtjänst lyfts att det finns ett samband mellan våld mot djur och våld inom familjen. I materialet anges att våldsutövare som utsätter djur för våld ofta använder grövre och farligare våld jämfört med våldsutövare som inte brukar våld mot djur. Om en våldsutövare riktar våld mot ett djur finns det skäl att tro att också våldet mot den våldsutsatta är på väg att trappas upp. I utbildningsmaterialet finns exempel på frågor som kan ställas för att öka upptäckten av våld. Där ingår frågor om en närstående har hotat att skada sällskapsdjur.

Även flera av länsstyrelserna har tagit fram informationsmaterial om våld mot djur och våld i nära relationer inklusive hänvisningar till stödfunktioner såsom kvinnojourer som kan ta emot djur. Länsstyrelserna utbildar också personal som arbetar med djurskydd om vikten av att beakta frågor om våld i nära relationer och våld mot barn vid djurskyddskontroller.

Därutöver vill jag nämna att det i Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer, som antogs i maj 2024, anges i ett skäl (punkt 39) att vid bedömningen av brottsoffrets skydds- och stödbehov bör det främsta syftet vara att säkerställa brottsoffrets säkerhet och erbjuda särskilt anpassat stöd genom att bland annat ta hänsyn till brottsoffrets individuella omständigheter. Exempel på omständigheter som kräver särskild uppmärksamhet kan vara användningen av sällskapsdjur för att utöva påtryckningar på brottsoffret. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna i juni 2027.

I augusti 2022 remitterades en promemoria med förslag på hur det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld kan skärpas, där exempelvis hot eller tvång kopplat till att skada eller på annat sätt misshandla ett husdjur kan utgöra en del av våldet. Flera remissinstanser har haft synpunkter på lagförslagets förenlighet med legalitetsprincipens krav på tydlighet och förutsebarhet. Det är därför av vikt att förslaget analyseras noga. Jag vill inte föregripa resultatet av den processen annat än genom att på nytt framhålla att den grundläggande frågan om kvinnors och mäns lika rätt till trygghet och frihet från såväl fysiskt som psykiskt våld är oerhört angelägen.

Anf. 29 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, statsrådet!

Jag har i min roll som ledamot i socialutskottet haft förmånen att få träffa väldigt många som jobbar i främsta linjen i kampen mot mäns våld mot kvinnor och som får ta hand om de kvinnor som råkat illa ut. Jag hör förvånansvärt ofta denna fråga tas upp, av kvinnojourer, sjukvården och människor inom socialtjänsten. Detta är lite förvånande för mig, som inte jobbat så mycket med dessa frågor förut.

Något som också förvånar mig är att samhällsdebatten så lite har präglats av detta våld, som är ett väldigt tydligt exempel på mäns våld mot kvinnor. Redan 2004 kunde Carin Holmberg i sin forskning konstatera att 66 av 87 jourer hade erfarenhet av att kvinnor inte lämnat en misshandlande man därför att de känt sig oroliga för ett djurs säkerhet. Men trots att problemet varit känt länge har samhället inte gjort tillräckligt, kan vi nu konstatera.

Denna fråga handlar i slutändan om liv och död. Om en kvinna inte lämnar en våldsam man vet vi vad det kan leda till. Detta händer månad efter månad och år efter år. I genomsnitt 14 kvinnor dör varje år på grund av våld från en partner eller tidigare partner.

Jag tycker att det svar jag fått är väldigt utförligt. Väldigt mycket görs vad gäller kunskapsinhämtning och information men också genom att titta på hur man kan få ett bättre straffrättsligt skydd. Min fråga var dock mer inriktad på vad vi kan göra för att försvåra att detta händer – ett mer förebyggande perspektiv. Jag tänker att polis eller djurskyddsinspektörer direkt skulle kunna omplacera ett djur vid risk för våld eller om det finns ett hot mot djuret, för att denna situation inte ska kunna uppstå.

En annan sak som jag tror är viktig är att se till att skyddade boenden kan ta emot djur och att regeringen är aktiv för att tillskapa fler platser på skyddade boenden där även djur är välkomna. Detta är något jag också har fått till mig när jag har pratat med kvinnojourer; det är något man upplever som ett problem.

En annan sak är hur vi ser på djur i svensk rätt. De är en sak, i juridisk bemärkelse. Men jag vill påstå att ett djur inte är som en stol, en tavla eller en bil, utan ett djur betraktas av många som en familjemedlem och kan spela en väldigt viktig roll när ett barn bevittnar våld eller lever i en våldsam miljö. Djuret blir en trygg punkt i en kaotisk situation. Därför tycker jag att det är viktigt att även juridiken hänger med i den mänskliga relationen till djuret och tillmäter djuret andra värden också juridiskt.

Man skulle kunna tänka sig en huvudregel som gör att ett djur vid en bodelning ska tillfalla den förälder som också har vårdnaden om och umgänget med barnet, så att man inte skiljer på djuret och barnet. Detta är en sak man skulle kunna titta på när man ser över helheten.

Anf. 30 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att upprepa det som jag sa i mitt inledande anförande: Jag uppskattar verkligen att vi pratar om denna fråga, för jag delar interpellantens syn. Detta är en fråga som har lyfts för lite i denna kontext.

Fru talman! Jag tänkte ta tillfället i akt att berätta lite om mina erfarenheter från mitt jobb som åklagare, när jag har jobbat med just våld i nära relationer. Min uppfattning är att det finns olika kategorier av förövare i denna kontext. Det finns förövare vars våldsamhet är kopplad till ett missbruk av alkohol eller narkotika. Det finns förövare vars våldsamhet är kopplad till psykisk ohälsa och som kanske uttrycker att de vill skada både sig själva och personer i sin omgivning. Det finns våldsutsatthet inom en hederskontext, och det finns våldsamhet bland förövare med olika former av personlighetsstörningar, ofta empatistörningar och störningar med olika narcissistiska inslag.

Jag har sett i min åklagarroll – där jag också har sett att djur spelar in i helheten – när det gäller förövare med personlighetsstörningar att djurs sårbarhet och den sårbarhet som uppstår på grund av de emotionella kopplingarna mellan brottsoffer, barn och djur blir något som just dessa förövare kanske har en särskild benägenhet att utnyttja. Jag menar att det också är här det finns störst anledning till oro, för detta är den kategori som jag uppfattar som farligast. Det är den kategori där vi ibland kan se sadistiskt våld och våld som går utöver vad som borde vara möjligt att utsätta en annan människa för. I denna kontext tycker jag att det är jätteviktigt att förstå djurs roll, framför allt i brottsoffrens situation.

Jag noterar att interpellanten nämner flera åtgärder när det gäller djurs juridiska status. Detta är något som till stor del ligger utanför min ministerroll men som jag absolut tar med mig, för jag tror att vi behöver lyfta denna fråga på ett bättre sätt än vi hittills har gjort.

Det jag kan konstatera som jag ser som väldigt positivt är det vi ser om vi tittar på skyddade boenden. I Socialstyrelsens kartläggningar ser vi att antalet skyddade boenden som kan ta emot djur har ökat. År 2024 var det 75 procent av de skyddade boendena som kunde ta emot medföljande husdjur, jämfört med 57 procent 2019. Där har vi alltså sett en positiv utveckling, och det tror jag är en del i detta arbete som är otroligt viktigt för att möjliggöra för fler att lämna destruktiva relationer och få ett liv i frihet.

Anf. 31 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Jag delar statsrådets uppfattning att motiven till mäns våld mot kvinnor är väldigt olika beroende på vem förövaren är. Jag har själv erfarenhet efter att ha jobbat på domstol och även inom Kriminalvården. Jag kunde slås av att man kunde sitta med två kvinnofridsbrott efter varandra med helt olika karaktär på förhandlingarna. I det ena fallet kunde det handla om en ung person med adhd som hade väldigt svårt att kontrollera sina aggressioner och även sitt beteende i rättsalen medan det i det andra fallet kunde röra sig om en uttalad sadist som inte visade någon som helst ånger och där problematiken var en helt annan.

Jag tror också att det är i det senare fallet, där det handlar om utstuderat, kallsinnigt, sadistiskt våld som riktas mot den egna familjen genom våld mot ett djur, som den stora faran finns. Därför tror jag att det är viktigt med en förebyggande insats – det ska inte ens finnas möjlighet att utöva detta våld – snarare än med bestraffning i efterhand. Man måste se till att djuret kan flyttas när familjen har flyttat och inte finns kvar som en förlängning och en möjlighet att utöva våld. Jag tror att det är den vägen man måste gå. Jag tror att man måste se djuret inte som en sak vilken som helst utan som en familjemedlem som också kan råka ut för det våld som kan drabba kvinnor och barn.

Vem kan vara emot den position som jag och statsrådet verkar inta, att detta är en viktig fråga? Jag hade tillsammans med två kollegor en debattartikel i Expressen om detta. Gissa vad som hände? Jo, hat- och hånstormen började redan i kommentarsfältet. Jag blev lite paff och förvånad över att det finns människor som även utåt, helt öppet och ogenerat i ett kommentarsfält, förminskar, förnedrar och hånar de brottsoffer som har råkat ut för detta fruktansvärda våld.

Vi har en gemensam uppgift, alla anständiga krafter i samhället, att ta tag i de här frågorna. Det känns väldigt angeläget.

Det var positivt att höra att andelen kvinnojourer som kan ta emot husdjur har ökat. Jag är väldigt glad att höra det. Men tyvärr finns det fortfarande kvinnojourer som måste säga nej, och då kan denna situation fortsatt uppstå. Vi ska inte vara nöjda förrän 100 procent av de kvinnor som har djur och är utsatta för hot kan ta med sig sina djur. Det är först då vi kan tycka att frågan är i mål.

Det är jättebra att regeringen är lyhörd. Jag tror att det kan finnas anledning att ligga på ytterligare i den delen.

Anf. 32 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att det som interpellanten berättar om när det gäller kommentarsfältet till debattartikeln är otroligt beklagligt.

Det behövs mer, men det görs redan saker som är väldigt bra. Jag tror att vi behöver försöka se hur vi kan sprida dem mer.

Ett exempel på bra saker som görs är länsstyrelsen i Västmanland, där man har jobbat med den här frågan inom ramen för ett projekt som man kallar Djur och våld. Det har man gjort sedan 2012. Det är ett arbete som kallas Västmanlandsmodellen. Det var ett projekt som startade i och med ett ärende där en kvinna blev mördad när hon inte kunde ta med sig sina djur till ett skyddat boende och inte ville överge dem. Det finns andra såda-

Prot. 2024/25:71

14 februari

Svar på
interpellationer

na exempel. Det gör att det är otroligt osmakligt med de hånfulla kommentarerna till er artikel.

I projektet finns det saker och ting som man har tagit fram. Man har ett samarbete med bland annat polisen, socialjouren och olika föreningar i länet, bland annat en förening som heter VOOV, Veterinär omtanke om våldsutsatta. Det är en ideell organisation som förmedlar tillfälliga jourhem för djur under den tid ägaren är på skyddat boende. Det är en organisation som exempelvis Roks och Unizon också hänvisar till i sitt arbete.

Som en del i projektet har man också en checklista där man bland annat säger att socialsekreterare alltid ska fråga våldsutsatta kvinnor om det finns djur i hemmet och om djuren behöver tas om hand. Om det finns djur och man möter barn ska man fråga hur djuret har det. Om ett barn uttrycker oro kring detta är det något som man ska ta på stort allvar. Det finns fler bra punkter i checklistan, ska jag säga. Jag tror verkligen att det finns saker och ting som kan göras bättre.

Låt oss lyfta blicken och titta på problemområdet i stort. Regeringen tog strax före sommaren fram ett åtgärdsprogram med 132 punkter för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och människohandel och prostitution. I detta åtgärdsprogram ingår ett så kallat lämna-program, där vi bland annat har gett Socialstyrelsen i uppdrag att hitta en samordnad stödkedja för våldsutsatta. Lämna-programmet syftar i mycket till att bryta ned de hinder som finns i dag när det handlar om att lämna våldsutsatta relationer.

Jag hoppas att lämna-programmet kommer att göra stor skillnad i arbetet, men vi behöver såklart fortsätta att identifiera faktorer som gör att människor stannar i våldsamma relationer. Detta är en mycket viktig åtgärd för att vi ska kunna få ned de fruktansvärda siffrorna – det är varje år i genomsnitt 14 kvinnor som mördas av en partner eller en före detta partner.

Anf. 33 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Jag är väldigt glad över att vi kan diskutera den här frågan i dag och att vi ger den uppmärksamhet. Det är en av nycklarna till att verkligen få ned det dödliga våldet mot kvinnor.

Det kan verka som en liten fråga, men bara om man inte har träffat de människor som jobbar med dessa ärenden längst ute i linjen – människor som är engagerade i kvinnojourer eller jobbar inom sjukvården eller socialtjänsten. Det är en oerhört angelägen fråga.

Vi måste ha mer kunskap om detta. Det finns redan forskning, men kunskapen måste spridas. Men vi måste också gå till handling. Jag tycker att det viktigaste är att se till att våldsutövarna inte har möjlighet att utöva sitt våld mot vare sig djuren, kvinnorna eller barnen. Då tycker jag att polis eller djurskyddsinspektörer ska ges laglig rätt att omedelbart flytta ett djur när det finns risk för våld.

På den plats dit kvinnorna och barnen har flytt ska också djuret, som ofta ses som en familjemedlem, beredas plats. För att detta ska bli verkningsfullt måste också de skyddade boendena kunna ta emot djuren, så att de kan leva med den familj som har flytt.

Dessutom tycker jag att det är hög tid att vi slutar betrakta djur som vilken sak som helst i juridiken. Det är ett kallt förhållningssätt till djur. Djur är ofta familjemedlemmar och ska behandlas som det. Jag tycker att

utgångspunkten ska vara att djuren vid bodelning och skilsmässa ska hamna hos den förälder som också har barnen, för djur och barn har en väldigt speciell relation. Djur har en väldigt viktig roll att spela hos barn, särskilt hos dem som har varit med om tuffa saker.

Jag vill tacka för ett väldigt konstruktivt och bra samtal i kammaren i dag.

Anf. 34 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! När det gäller att kunna placera djur är det länsstyrelsen som i dag är den myndighet som kontrollerar att djurskyddslagstiftningen följs. Där kan man bland annat fatta beslut om att omhänderta vanvårdade djur. Jag tror att det är viktigt att man i det arbetet också ser denna kontext och de risker som kan finnas i den.

Även jag vill tacka för en väldigt konstruktiv debatt om ett ämne som såklart förtjänar betydligt mer uppmärksamhet än det hittills har fått. Stort tack!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:372 om handlingsplan mot rasism och hatbrott

Anf. 35 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Tobias Andersson har frågat mig om jag och regeringen avser att komplettera handlingsplanen mot rasism och hatbrott eller på något annat sätt angripa rasism och hat mot människor med etniskt svensk bakgrund.

Sverige ska vara ett land fritt från rasism och hatbrott. Som framgår av handlingsplanen ska genomförandet av arbetet mot rasism och hatbrott ske brett och samlat, samtidigt som det är viktigt att särskilt fokusera på olika former av rasism för att fånga upp olika grupper utsatthet och öka insatsernas träffsäkerhet.

Oavsett vem det riktas mot och vem det kommer ifrån är rasism eller liknande fientlighet aldrig acceptabelt. Regeringens insatser mot rasism och hatbrott omfattar alla. Detsamma gäller diskrimineringslagen (2008:567) och den straffrättsliga regleringen av hatbrott. Denna generella ansats utgör en viktig utgångspunkt i den nya handlingsplanen.

Regeringen har därför inte för avsikt att komplettera handlingsplanen på det sätt som efterfrågats av interpellanten.

Anf. 36 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar för svaret från statsrådet.

Den 12 december 2024 beslutade regeringen om en handlingsplan mot rasism och hatbrott. Det var ett beslut som Sverigedemokraterna inte deltog i eller tillfrågades om. Det togs alltså i en så kallad trekrets utan vår medverkan.

Retoriken var att det nu skulle ske en kraftsamling från regeringens sida i arbetet för ett Sverige fritt från rasism och hatbrott. Det är onekligen

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

en beundransvärd ingång, även om Sverige redan i dag ligger i framkant på området och är ett av världens mest toleranta länder.

Jag motsätter mig inte andemeningen i det hela. Det finns väl ingen som i sin politiska gärning förespråkar rasism och hatbrott eller vill underminera arbetet mot detsamma. Däremot anser jag att handlingsplanen missat ett av de största problemen på området, nämligen rasism och hat gentemot svenskar. Det handlar då alltså inte om afrosvenskar – de berörs i handlingsplanen – utan om svenskar med två svenskfödda föräldrar, etniska svenskar eller vilken definition man nu vill nyttja. Personer som förknippas med det svenska samhället får inte stöd eller skydd i denna handlingsplan, utan den gäller personer som antingen hör till utpekade minoritetsgrupper eller på andra sätt anses ha behov av denna handlingsplan. Den gäller alltså inte svenskar.

Man kan bland annat i förordet läsa att vissa grupper i samhället – till exempel afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer – är särskilt utsatta för rasism och hatbrott. Men ordet svenskfientlighet eller andra beskrivningar av den rasism och det hat som svenskar i dag utsätts för lyser helt med sin frånvaro. Så är det trots att det omöjligen kan ha undgått regeringens företrädare att flertalet kriminella med utländsk bakgrund medvetet valt svenska offer på grund av att de är just svenskar.

Statistiken är tydlig oavsett om man tittar på ungdomsrån eller om man tittar på våldtäkter. Personer med utländsk bakgrund är överrepresenterade som förövare samtidigt som svenskar är överrepresenterade som offer. Förövare har dessutom i diverse domar och sammanhang pekats ut och talats öppet om att man har valt ut svenskar som offer, just mot bakgrund av att de är svenskar.

Mig veterligen finns det inte motsvarande belegg för att svenskar systematiskt skulle begå våldsbrott mot afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer. Men ändå är det dessa som är i fokus i regeringens handlingsplan mot rasism samtidigt som personer med etniskt svensk bakgrund utelämnas.

Mot den bakgrunden frågade jag Paulina Brandberg om statsrådet avser att komplettera handlingsplanen med att inkludera svenskar och därmed svenskfientlighet. Svaret blev tydligt: Det kommer man inte att göra.

Fru talman! Jag hör att statsrådet säger att det är ett generellt arbete, men i sådana fall hade ju inga grupper behövt pekas ut i handlingsplanen. Nu pekar man ut sex grupper, som statsrådet sa, men inte svenskar. Antingen är det specifika insatser eller så är det generellt. Man kan liksom inte plocka och välja helt fritt och inte ta ansvar för att en grupp som är utsatt, nämligen vi svenskar, blir utelämnad.

Det finns några potentiella förklaringar till agerandet:

1. Man tror inte på svenskfientlighet inom regeringspartierna.
2. Man tror på svenskfientlighet men inte på att den existerar i tillräcklig utsträckning för att nämnas i handlingsplanen mot rasism och hatbrott.
3. Man tror på svenskfientlighet och att den är omfattande men vågar inte skriva ut det i sin handlingsplan.

Det vore bra att veta vilken anledning som stämmer, fru talman.

Anf. 37 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Att beslutet fattades utan att Sverigedemokraterna var med beror på att Sverigedemokraterna inte sitter i regeringen. Det här är en produkt från regeringen och inte utifrån Tidöavtalet.

Fru talman! Rasism omfattar flera olika företeelser, där hatbrott är en del. Rasism innebär också strukturell diskriminering i arbetslivet, på bostadsmarknaden och i andra delar av vårt samhälle, där vissa grupper inte blir bemötta som andra och får de möjligheter som andra får i vårt samhälle.

När regeringen tog fram den här handlingsplanen lutade vi oss mycket på de rapporter som vi fått från våra myndigheter och som tydligt visar hur utsattheten ser ut för olika grupper. En grupp där vi ser en särskilt stor utsatthet just nu är den judiska gruppen. Vi ser en väldigt skrämmande utveckling kring den gruppens utsatthet.

Interpellanten säger att man inte kan ha en handlingsplan som är både generell och specifik. Det är alltså inte korrekt. Denna handlingsplan är både generell och specifik. När man jobbar med den här typen av problem finns det generella åtgärder som kan vara verkningsfulla oavsett vilken typ av rasism eller fientlighet det är. Men vi ser också att vi behöver ha särskilt riktade insatser för vissa grupper för att just *den* problematiken ska få lösningar som är anpassade utifrån hur *den* diskrimineringen eller *de* hatbrotten tar sig uttryck.

I detta arbete har vi absolut analyserat även svenskars utsatthet. Där kan vi titta på Brå, som är den myndighet som vi ser som viktigast att luta sig mot just i det här arbetet. Vi ser att deras hatbrottsstatistik inkluderar hatbrott mot personer som är av svensk härkomst eller som uppfattas vara av svensk härkomst. Men dessa särredovisas inte, vilket motiveras av att antalet anmälda brott är så litet.

Med detta sagt är det min uppfattning att det sannolikt finns ett stort mörkertal. Precis som interpellanten pekar på finns det vissa brottskategorier där vi ser att just personer med svenskt ursprung är särskilt utsatta. Ungdomsrånen är ett sådant exempel. Där ser vi att omkring tre fjärdedelar av dem som utsätts har svensk bakgrund samtidigt som två tredjedelar av de misstänkta har utländsk bakgrund.

I juridiken räcker det inte att någon är av en viss härkomst och att den som utsätts är av en annan härkomst för att man ska kunna fastslå ett visst motiv. Det är en fråga som har aktualiserats, inte minst i och med den senaste fruktansvärda händelsen i Örebro. Man ska vara försiktig med att dra slutsatser bara utifrån etnicitet. Men självklart är det här siffror som gör att vi noggrant behöver följa vad detta beror på.

Jag kan också notera att Åklagarmyndigheten har ett särskilt arbete. De har bland annat en ämnesspecialist som jobbar med hatbrott. Och de har särskilda hatbrottsåklagare – jag har själv varit en hatbrottsåklagare. Man utbildas i hur man ska identifiera just den typen av motivbild. Det är såklart viktigt att det arbetet fortsätter.

Anf. 38 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar för svaret från statsrådet.

Statsrådet avrundade med att ta upp sin historia som åklagare. Jag har stor respekt för detta. Jag kan därför passa på att citera från en annan inter-

Prot. 2024/25:71

14 februari

Svar på

interpellationer

pellationsdebatt mellan mig och jämställdhetsministern, där hon reflekterade över lärdomar från sin tid som åklagare:

”Precis som interpellanten Andersson sa i sitt inlägg nyss har jag tidigare berättat om mina erfarenheter som åklagare. Jag har absolut sett brott som har riktats mot svenskar just på grund av att de är svenskar. Ett sådant exempel är ungdomsrånen, där jag har sett hat mot svenskar som ett motiv. Ett annat exempel är hedersproblematiken, där unga människor utsätts för hat för att de mot familjens vilja har anammat en för västerländsk eller svensk livsstil.

Förekomsten av svenskfientlighet ifrågasätter inte jag eller regeringen.”

Jag har verkligen ingen anledning att tvivla på dessa erfarenheter från tiden som åklagare. Jag tror att detta är någonting som många åklagare såväl som övriga inom de brottsbekämpande myndigheterna kan känna igen sig i.

Jag tror inte heller att statistiken på området är rättvisande. Vi vet att det finns prejudikat kopplat till hatbrottsmotiv mot svenskar då det inte leder till fällande dom. Snarare skulle det sannolikt ha behövts en justering i lagstiftningen för att få nya prejudikat som också hade kunnat visa i statistiken att även svenskar kan bli utsatta för hatbrott.

Det är ingen slump att vi ser en överrepresentation av personer med utländsk bakgrund som förövare och en överrepresentation av personer med svensk bakgrund som offer inom en uppsättning av olika brottskategorier, även om det är svårt att få fram tillgängliga data i många av dessa fall. Det är ofta lättare att synliggöra vilka förövarna är i den här gruppen än vilka offren i gruppen är. Det är ännu svårare att göra kopplingen däremellan, och jag förstår detta.

Mot bakgrund av statsrådets tidigare karriärbana och mot bakgrund av det hon tidigare har sagt i interpellationsdebatter med mig här i kammaren tycker jag att det är beklagligt att hon inte låg på för att få in svenskfientlighet som en del av de specifika insatserna i handlingsplanen.

Mitt resonemang i förra anförandet angående generella insatser och specifika insatser bygger på att man antingen anser att svenskfientlighet inte är nog utbredd för att specifika insatser behövs, eller så anser man att det är det. I det här fallet har regeringen valt att inte inkludera svenskar i de specifika grupper som blivit utpekade som i behov av extra politiska insatser för att motarbeta rasismen mot dessa grupper. Där har svenskar inte kvalat in, trots att ministern själv tidigare har uttryckt att hon sett att hat mot svenskar varit ett motiv, inte minst i våldsbrottssammanhang.

Jag tvivlar därför inte på att ministern själv lyfte fram svenskar i diskussioner och debatter på departement och med de andra två partier detta samordnades med. Det vore intressant att veta varifrån detta sköts ned. Vem var det som ansåg att svenskar inte är tillräckligt utsatta för att erhålla specifika politiska insatser för att motarbeta de hot och det hat som svenskar dagligen drabbas av, när de utifrån sin etniska bakgrund väljs ut som offer av personer med utländsk bakgrund.

Fru talman! Jag tror att jag och jämställdhetsministern i grunden ser samma problembild. Ministern har själv vittnat om den i tidigare kammardebatter, men det är fortsatt så att svenskar inte är inkluderade i handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Jag tycker att det är märkligt mot bakgrund

av den kännedom ministern har. Det vore relevant att veta varför svenskar föll bort. Är vi inte tillräckligt utsatta i nuläget?

Prot. 2024/25:71
14 februari

Anf. 39 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Som jag sa i mitt tidigare debattinlägg är det inte så att svenskar är exkluderade från denna handlingsplan. Det handlar om att man inte har specifika insatser gällande just svenskar.

Från regeringens sida är det självklart att det underlag vi använder oss av när vi bestämmer vilka grupper som ska få specifika insatser är det våra myndigheter rapporterar till oss gällande vilka problem som finns. Vi kan inte använda spekulationer kring någon trolig slutsats utifrån identitet, eller på förövare och brottsoffer i olika mål, som underlag. Inte heller kan någon form av anekdotisk bevisföring kring de ärenden jag själv sett i min åklagarroll användas. Vi behöver såklart förlita oss på det våra myndigheter rapporterar om vilka problem de ser.

Det är inte heller enbart omfattningen av ett problem som avgör utan också behovet av just specifika insatser. Som jag sa inledningsvis är det inte bara hatbrott som utgör rasism, utan vi ser också hur man kan bli exkluderad från exempelvis arbetsmarknaden, från arbetslivet och från olika delar av samhället. Där är inte bilden att just personer med svensk bakgrund har en särskild utsatthet jämfört med vissa andra grupper i vårt samhälle.

Utifrån detta står jag fast vid att jag inte anser att det behövs något särskilt avsnitt om svenskfientlighet i denna handlingsplan. Däremot fortsätter regeringen såklart att arbeta intensivt med att komma åt hatbrott från olika håll. Vår hatbrottslagstiftning omfattar som bekant alla, oavsett bakgrund.

Anf. 40 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack, jämställdhetsministern, för svaret!

Då har vi fått förklarat för oss att anledningen till att man i regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott inte riktar specifika insatser mot svenskar är att man inte upplever att omfattningen av hatbrott eller rasism mot svenskar är tillräcklig för att motivera detta.

Jag skulle vilja pröva ett tankeexperiment. Både jag och ministern har i olika sammanhang gett uttryck för att hedersförtryck kan kopplas till svenskfientlighet. Man utövar alltså hederskultur för att ens barn, ens fru eller ens kusin har blivit för svensk eller avvikit i för hög utsträckning från de normer och den kultur som familjen eller klanen kommer från. Detta är även någonting som ministern själv reflekterat över. I ett svar i en interpellationsdebatt sa ministern: ”Ett annat exempel är hedersproblematiken, där unga människor utsätts för hat för att de mot familjens vilja har anammat en för västerländsk eller svensk livsstil.”

Detta utgör ju i praktiken svenskfientlighet även om det i detta fall riktar mot personer med invandrarbakgrund, av personer som själva har invandrarbakgrund. Detta är ett enormt väletablerat problem i det svenska samhället: att personer som kommit till Sverige fortsätter att leva kvar i den kultur, den tradition och de normer som var normala i deras hemland men som i många fall är brottsliga att tillämpa här i Sverige. Där lider också personer av denna svenskfientlighet bland invandrargrupper.

Svar på
interpellationer

Jag tycker att den stora skillnaden är var det är socialt acceptabelt att ägna sig åt rasism och hat. Det är socialt acceptabelt bland många i Mellan-östern att ägna sig åt antisemitism. Det är socialt acceptabelt bland många med invandrarbakgrund att ägna sig åt hedersförtryck med svenskfientliga motiv. Det är dock inte accepterat i några svenska grupper att ägna sig åt rasism och hat mot afrosvenskar eller andra. Det är skillnaden.

Anf. 41 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag har inte själv tittat på den senaste tidens debatt som Tobias Andersson refererar till, men om interpellanten har tolkat mig som att jag anser att alla brott med hedersmotiv också ska anses ha hatmotiv är det inte korrekt. Det anser jag inte. Däremot menar jag att det kan finnas brott i den kontexten som riktas mot svenskar utifrån deras svenska identitet och etnicitet.

Jag har också varit tydlig med att det inte bara är omfattningen av ett visst problem som är avgörande utan också behovet av specifika åtgärder. Det är utifrån en sådan bedömning regeringen har kommit fram till slutsatsen att vi inte anser att det finns något större värde i att ha med svenskfientlighet som ett särskilt avsnitt i handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Med det sagt vill jag tacka för denna interpellation.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:359 om gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan

Anf. 42 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Katarina Luhr har frågat mig vad som händer framöver med Boverkets rapport *Gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan och en utökad klimatdeklaration* och när gränsvärden kommer att införas för byggnaders klimatpåverkan. Katarina Luhr har också frågat mig om jag anser att Boverkets förslag på gränsvärden är rimliga och om jag anser att det brådskar att minska klimatutsläppen från byggsektorn.

Regeringens klimatpolitiska arbete utgår från att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Fortsatta åtgärder för att minska utsläppen inom bygg- och fastighetssektorn är viktigt för att upprätthålla svensk konkurrenskraft och tillväxt. Bygg- och anläggningssektorns uppdaterade färdplan för fossilfri konkurrenskraft visar att branschen gör framsteg. Regeringen genomför flera åtgärder som bidrar till byggsektorns omställning till en fossilfri ekonomi. Bland annat genomförs åtgärder för att främja ett mer effektivt nyttjande av det befintliga byggnadsbeståndet.

Det krav på klimatdeklaration vid uppförande av byggnader som infördes den 1 januari 2022 är ett viktigt informationsverktyg för att samla branschen för minskad klimatpåverkan ur ett värdekedjeperspektiv. Sett ur ett EU-perspektiv ligger Sverige och de nordiska länderna i framkant i arbetet med klimatdeklarationer.

Regeringen bedömer att klimatdeklarationerna bör utvidgas för att uppfylla de krav som följer av EU:s regelverk och för att omfatta fler byggnadsdelar och processer samtidigt som den administrativa bördan begränsas. Boverkets förslag om gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan har remitterats och bereds fortsatt inom Regeringskansliet.

För regeringen är det viktigt att i sammanhanget uppmärksamma att artikel 7 i EU:s direktiv om byggnaders energiprestanda innehåller bestämmelser om beräkning och redovisning av växthusgasutsläpp under byggnadens livscykel för nya byggnader. Dessutom ska medlemsländerna ta fram en nationell färdplan om införande av gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan.

Kommissionen ska senast den 31 december 2025 anta en delegerad akt som fastställer en unionsram för hur växthusgasutsläppen ska beräknas. Den delegerade akten kommer alltså att sätta ramarna för den fortsatta utvecklingen av klimatdeklarationer för byggnader i Sverige. Regeringen följer kommissionens arbete med den delegerade akten.

I december 2024 gav regeringen Boverket i uppdrag att bland annat lämna förslag på genomförande av kraven på klimatberäkningar för nya byggnader. Boverket ska senast den 1 juni 2026 redovisa nödvändiga författningsförslag och senast den 1 oktober 2026 redovisa förslag till färdplan om gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan. Regeringen vill inte föregripa myndighetens utredning om hur systemet med klimatdeklarationer och gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan kommer att utvecklas framöver.

Anf. 43 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

År 2024 var det första då jordens medeltemperatur nådde 1,5 graders höjning, och vi såg under året skrämmande bränder och stora översvämningar, med dödsoffer, runt om i världen. Anledningen till att jag skrev den här interpellationen är att jag vill få ett svar på frågan hur bostadsministern har tänkt agera för att klimatutsläppen från byggsektorn ska minska och för att de ska minska i den takt som klimatkrisen kräver. Vi har nämligen ett gemensamt ansvar för att klara klimatmålen, och vissa av oss har mer makt än andra just nu.

Klimatfrågan är akut brådskande, och alla delar av politiken behöver göra sin del för att vi ska kunna minska utsläppen så snabbt det bara går. Enbart bygg- och fastighetssektorn står för lite mer än 20 procent, alltså en femtedel, av Sveriges lokala klimatutsläpp. Utöver det står den för en inte obetydlig del utomlands, där byggmaterial och byggprodukter tillverkas och transporteras. Statsrådet har alltså bara inom sitt ansvar som bostadsminister minst 20 procent av Sveriges klimatutsläpp att jobba med.

Det man inte får glömma är att det är de totala utsläppen som räknas och att det därför blir svårare att nå målen ju längre man väntar. Om byggsektorn inte minskar sin del riskerar man att vältra över arbetet med att nå klimatmålen på någon annan sektor, som då behöver göra mycket mer. Som det ser ut med klimatarbetet i dag finns inte heller den tiden om vi ska klara några av våra klimatmål, utan alla behöver göra sin del nu. Därför infördes för några år sedan obligatoriska klimatdeklarationer för byggande.

Att våra byggregler behöver gå i takt med Parisavtalet och Europas och Sveriges klimatmål är absolut inga nyheter. Däremot är det kanske inte tydligt för många hur bråttom det är. Beräkningar av forskare vid Uppsala universitet och Tyndall Centre i Storbritannien visar att Sveriges utsläpp behöver minska med drygt 35 procent per år från 2024 för att vi ska klara 1,5-gradersmålet eller 13,5 procent per år för att vi inte ska överstiga 2 grader. Det här gäller alla sektorer i Sverige. Jämförelsevis har klimatutsläppen från bygg- och fastighetssektorn minskat med 12,3 procent mellan åren 2008 och 2022. Det är alltså mindre än 1 procent per år, att jämföra med de 13 procent vi pratar om.

Min fråga i dag handlar om nybyggnation och kraven på klimatutsläpp när man bygger nytt. Både byggmaterial i sig och transport av arbetsmaskiner skapar nämligen stora utsläpp. Tanken var ju att det i sommar skulle sättas lagstadgade gränsvärden för maxutsläpp när man bygger för att vi på sikt ska kunna skruva ned värdena till den nivå som vi på lång sikt behöver se.

Här vill jag särskilt lyfta ett den förra regeringen från början hade tänkt att gränsvärdena skulle införas år 2027 men att man efter att ha läst remissvaren insåg att det var för sent. Därför fick man backa och göra ett omtag för att se hur gränsvärden skulle kunna införas så snabbt som möjligt, och då landade man i år 2025. Men vad jag förstår nu är det här något som den nuvarande regeringen har släppt. I stället väntar man in en ny utredning, som ska presenteras hösten 2026 och där inriktningen är att gränsvärden ska införas senast år 2030.

Problemet är att vår resterande utsläppsbudget riskerar att redan vara förbrukad då. Om vi ska följa koldioxidbudgeten från Tyndall behöver utsläppen ha minskat med cirka 70 procent år 2030. Då handlar det alltså inte om att klara 1,5-gradersmålet utan om att hålla oss under 2 grader. Om vi inte gör det har vi stora problem.

Fru talman! Jag vill därför fråga statsrådet om statsrådet också anser att det är bråttom att få åtgärder på plats nu för att minska klimatutsläppen från byggsektorn.

Anf. 44 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Ja, visst är det bråttom, och visst är det viktigt att vi får ett så stort genomslag som möjligt för att påverka inte bara Sveriges utan också Europas och EU:s utsläpp.

Som jag sa i mitt svar ligger de nordiska länderna i framkant i arbetet med klimatdeklarationer och i mycket av det vi i dag arbetar med kring energieffektivisering. Det är förstås förenat med höga kostnader om man inte energieffektiviserar i vår del av Europa, men det finns även ett stort värde för andra länder att ta del av svensk kunskap och svensk innovationskraft. Svenska företag kan arbeta både för att minska utsläppen och för att stärka jobb och tillväxt i Sverige.

Det är därför jag i mitt svar också pekar på konkurrenskraft och den färdplan som bygg- och anläggningssektorn själva har tagit fram och uppdaterat. De regler, beslut och regleringar som vi antar nationellt ska inte leda till en alltför stor administrativ börda som kan minska de svenska företagens konkurrenskraft på EU-nivå.

Vi arbetar också på nordisk nivå för att försöka se hur vi kan ensa regelverken och se hur vi kan få ut mer av nordiskt byggande, exempelvis vad gäller trähus och andra sätt att minska utsläppen. Därför är det viktigt, fru talman, att ta i beaktande det arbete som också sker på EU-nivå så att vårt arbete i möjligaste mån synkas med det – men förstås inte sinkas, eftersom det är viktigt att arbeta i ett högt tempo.

Som jag sa i mitt svar på ledamotens frågor ska kommissionen senast den 31 december i år ta fram en delegerad akt som slår fast hur växthusgasutsläpp ska beräknas inom en unionsram. Den akten kommer att sätta ramarna för det fortsatta arbetet och utvecklingen av klimatdeklarationen för byggnader samt gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan. Jag nämnde också det uppdrag som Boverket har att genomföra kravet på klimatberäkningar för nya byggnader och ta fram en färdplan för gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan.

Det är alltså ett uppdrag som vi har gett till Boverket och ett arbete som pågår i kommissionen. Vi har förstås även genomfört flera olika åtgärder – det ska man inte glömma bort – och ligger långt fram, men det är viktigt att inte föregripa dels Boverkets utredning, dels den delegerade akt som alltså kommer att komma från EU under det här året.

Anf. 45 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag har stor respekt för att vi ska försöka synka vårt klimatarbete med hela EU, men det är också viktigt att vi ser till att faktiskt göra vår del – den som vi har fått oss tilldelad från EU – så att inte alla andra länder sitter med sina beting och vi inte gör någonting.

Jag sa i mitt första inlägg att Sveriges totala klimatutsläpp behöver minska med 13–14 procent per år för att vi ska kunna landa under 2 graders uppvärmning. För byggsektorn är ju detta en väldigt mycket snabbare reduktion än de tidigare föreslagna gränsvärdena för klimatdeklarationer, som enligt den tidigare planen skulle ha trätt i kraft i sommar.

Många remissinstanser underströk också detta när förslaget var ute på remiss. White Arkitekter, Sweden Green Building Council, WSP, Byggföretagen och många andra tryckte på att startnivåerna för gränsvärdena var för lågt satta och att takten för skärpningen av gränsvärdena var alltför låg för att vi ska klara vare sig de nationella eller de internationella klimatmålen. Flera tryckte även på att det redan i dag är möjligt att bygga till en mycket lägre nivå än de föreslagna gränsvärdena.

Problemet är att regeringen nu skjuter upp åtgärder ytterligare till efter det kommande valet, vilket sätter den som ska städa upp i en väldigt dålig sits. Om vi inte minskar utsläppen i tillräcklig takt i dag måste takten skruvas upp ytterligare framöver.

Hur mycket minskade då utsläppen inom byggbranschen förra året? Jag vet inte om ministern kan gissa eller om jag ska berätta, men eftersom det är min talartid berättar jag. Enligt SCB ökade utsläppen i byggbranschen år 2024 med i genomsnitt 31 procent jämfört med året före. Jag vill understryka att jag inte sa fel, fru talman: Utsläppen minskade alltså inte, utan de ökade med över 30 procent.

I SCB:s kvartalsrapporter för 2024 kan man läsa att utsläppen från byggbranschen ökade med 31 procent under kvartal 1, framför allt på grund av ökad användning av fossil diesel. Under kvartal 2 var ökningen störst inom byggindustrin. Den var då 28 procent, framför allt på grund av

ökad användning av fossil diesel. Kvartal 3 ökade utsläppen från byggbranschen med 35 procent, framför allt på grund av ökad användning av fossil diesel. Ministern kanske kommer ihåg att jag sa att alla utsläpp räknas. Detta ger oss självklart ännu mindre tid att klara klimatmålen till 2030.

Det här är ett gigantiskt problem. Jag undrar hur statsrådet har tänkt att vi kraftfullt ska kunna minska byggsektorns klimatpåverkan utan att införa några gränser för hur mycket man får släppa ut när man bygger. Vilka andra reformer tänker sig ministern kan komma på plats och bidra till att sektorns klimatpåverkan minskar? Det gäller dessutom att få den att minska ungefär tio gånger snabbare än vad den gjort under de senaste 17 åren. Eller är tanken att lämpa över utsläppsminskningarna på någon annan sektor och helt enkelt bara skjuta upp byggsektorns klimatansvar?

Jag vet att byggsektorn efterlyser ramar, mål och riktning. Hela näringslivet efterlyser långsiktighet. Alla förstår att vi behöver ställa om, också för ökad konkurrenskraft. Jag vill därför veta vilka åtgärder statsrådet Carlson tänker ska ersätta gränsvärden för minskade klimatutsläpp de närmaste två åren, då ministern fortsatt har ansvar för detta. Jag talar om åtgärder som kan göra att vi lever upp till att minska klimatutsläppen i den takt som skulle behövas.

Anf. 46 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Ledamoten talade om att inte göra någonting, men detta stämmer ju inte riktigt. Regeringen gör väldigt mycket för att minska utsläppen i bygg- och anläggningssektorn.

Ledamoten tog också upp att flera har lyft fram att det redan i dag finns möjligheter. Ja, det finns möjligheter. Man pekar också på att det många gånger även är förenat med sänkta kostnader. Näringslivet ser alltså att omställningen går hand i hand med jobb, tillväxt och stärkt konkurrenskraft. Detta är en väldigt stark drivkraft. Regeringen har i sitt arbete betonat att det är viktigt att detta synkas så att det går hand i hand med de olika insatser som görs för att stärka konkurrenskraften i byggsektorn. Det handlar inte bara om att minska utsläppen i vårt eget land utan även om att kunna exportera detta kunnande och påverka utsläppen också på EU-nivå och på global nivå.

En sak som regeringen har gjort är att förstärka det marknadsintroduktionsstöd som finns för anläggningsmaskiner som drivs med fossilfria drivmedel, till exempel elektrifierade grävmaskiner och lastbilar. De har ett högre inköpspris, och det är därför rimligt med ett marknadsintroduktionsstöd. Regeringen har alltså förstärkt och utökat detta i den senaste budgeten.

Här i Stockholmsområdet har man pekat på goda exempel vid byggandet av Slakthusområdet. De ökade kostnaderna för inköp av maskiner har lett till att man har kunnat planera och bygga på ett ännu effektivare sätt. De uppgifter jag har fått från parter som är verksamma i projektet tyder på att kostnaderna faktiskt inte blir högre utan att detta snarare stärker konkurrenskraften. Dessutom blir arbetsmiljön bättre.

Det tycker jag är ett väldigt bra exempel på att detta redan i dag är möjligt, precis som ledamoten sa. Det finns också en vinst med att ställa om, både för klimatet – förstås – och på sista raden när man räknar på kostnaderna i kronor och ören.

Att ta en del av kostnaderna för att köpa nya anläggningsmaskiner som drivs av el är ju ett mycket konkret sätt att underlätta för de företag som bygger, så att de kan minska utsläppen utan att det påverkar konkurrenskraften. Tvärtom blir det en grundläggande förutsättning för en fossilfri konkurrenskraft. Detta är precis vad bygg- och anläggningssektorn har tagit fram i sin färdplan, som pekar på flera stora framsteg.

Anf. 47 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Ministern tog upp väldigt viktiga exempel på hur vi i dag faktiskt har möjlighet att ställa om. Detta är utmanande. Det är punkt-exempel. Det är pilotprojekt och vissa projekt som pågår i städer som har höga miljö- och klimatmål, till exempel.

Ministern säger att man gör mycket. Utmaningen är ju att utsläppen ökar rejält när vi behöver få se en kraftig minskning från byggsektorn. Detta sker trots att vi vet att det går att göra rätt; det är inte tekniken som saknas.

All vår politik behöver styra mot minskade klimatutsläpp. Vi har inte mycket tid på oss för att klara av vår del i arbetet med att klara Parisavtalet. För att klara EU:s och våra egna klimatmål behöver vi göra ett rejält arbete långt före 2030. Klimatmålen är ju inte bara siffror på ett papper. Arbetet med att minska utsläppen handlar om hur världen kommer att vara att leva i för alla som lever här.

Jag kan inte riktigt se att ministern tar arbetet på allvar, vilket är extremt allvarligt med tanke på den makt som ministern ändå har. Han har ansvar både för byggande, som vi diskuterar här, och för infrastruktur, som vi inte ens har berört i denna debatt.

Det räcker inte med en handlingsplan från regeringen om det inte finns några åtgärder knutna till den. Åtgärderna behöver ske på plats och inte någon annanstans.

Byggsektorn står i dag för 20 procent av våra utsläpp. Jag skulle gärna vilja höra någonting från Andreas Carlson som kan ge mig lite lugn när det gäller att han ser utsläppen från byggsektorn som en viktig del att börja jobba med snabbt och i den takt som behövs fram till 2030.

Anf. 48 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka Katarina Luhr för hennes engagemang i denna fråga. Jag delar det engagemanget. Det är väldigt viktigt att minska utsläppen och stärka konkurrenskraften samt att ta vara på den kraft som finns i det svenska samhället för att göra detta och för att kunna exportera de här produkterna.

När jag tog emot EU-ministrar i Stockholm på ett informellt transport-ministermöte visade jag, tillsammans med delar av det svenska näringslivet, upp vad som redan i dag finns på marknaden. Vi fick prova grävmaskiner som drivs på el och köra eldrivna lastbilar. En av kollegorna – jag ska inte berätta vilken nationalitet denna kollega hade, fru talman – hoppade ut och sa: Vilken bra prototyp! Vad spännande att prova! När kommer den ut på marknaden? Då sa jag att den finns på marknaden och att det säkert går att beställa hem den redan i dag.

Det är klart att den typen av exempel påverkar förhandlingsbordet på EU-nivå. Det är där vi behöver jobba tillsammans i Sverige, och jag tror att vi har en väldigt bred samsyn i detta. Det gäller ju att vi kan påverka på EU-nivå. Vi behöver förstås göra vår del för att minska utsläppen ytterligare, men vi ligger långt framme redan i dag och ska vara stolta över det.

Vi har mycket att lära våra bröder och systrar. Inte minst finns det ett väldigt stort intresse när det gäller återuppbyggnaden av Ukraina. Dagar som dessa kan det vara ännu viktigare att tala om detta, för det kommer även framöver att vara viktigt att ha ett brett sätt att se på hur vi ska minska utsläppen för att göra det så snabbt som möjligt och med så stor effekt som möjligt. Det är därför, fru talman, jag hänvisar till den delegerade akt som nu finns på EU-nivå.

Vi kommer att få återkomma till frågan, men arbetet pågår i mycket hög takt. Jag är glad för ledamotens engagemang, och jag delar det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2024/25:361 om uppdrag om en cirkulär byggsektor

Anf. 49 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Katarina Lühr har frågat mig hur jag och regeringen anser att Boverkets omfattande arbete och arbetet med att få igång en betydande cirkulär ekonomi inom byggsektorn ska tas vidare framåt.

Jag vill inledningsvis betona att regeringen ser cirkulär ekonomi som ett viktigt verktyg för att minska utsläppen. Regeringen ser positivt på Boverkets senaste redovisning av miljöindikatorerna, som visar att växthusgasutsläppen från byggsektorn i perioden 2008–2022 minskat parallellt med att sysselsättningen ökat. En cirkulär ekonomi kan bidra till den nedåtgående trenden och öka både resurseffektivitet, självförsörjningsgrad och svensk konkurrenskraft samtidigt som utsläppen av föroreningar och kemikalier minskar.

Regeringen arbetar för att få till regleringar som ger rättvisa villkor för den cirkulära ekonomin. Politiken ska stimulera och skapa rätt förutsättningar för omställningen. Åtgärder som främjar rena avfallsströmmar och stärker marknaden för återvunnet, återbrukat och fossilfritt material måste komma på plats.

Boverket redovisade i december 2024 uppdraget om att utveckla arbetet med omställning till en cirkulär ekonomi i byggsektorn, och rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Begreppet cirkulär ekonomi innehåller många olika dimensioner, och regeringen har tagit flera initiativ för att stärka dess genomslag inom bygg- och fastighetsbranschen.

En prioriterad fråga för regeringen, som också betonas i klimathandlingsplanen, är att bättre utnyttja det befintliga beståndet, något som skulle ha omfattande klimat- och resursfördelar. I spåren av pandemin har andelen tomma lokaler ökat. Regeringen införde därför 2024 en planeringsstimulans för att uppmuntra kommuner att anta detaljplaner som möjliggör för fler bostäder genom omvandling från lokaler till bostäder. Därutöver

har Boverket fått i uppdrag att föreslå lättnader i byggkraven vid ändring och ombyggnad.

Vidare vill jag uppmärksamma problematiken kring byggfel, som uppskattas innebära fastighetsekonomiska kostnader om 80–110 miljarder kronor per år. Detta innebär såväl stort slöseri av byggmaterial som ökade byggkostnader. Färre byggfel leder till bättre resurseffektivitet och således en stärkt cirkulär ekonomi i byggbranschen. Boverket har därför i budgeten för 2025 tilldelats 10 miljoner kronor per år under perioden 2025–2030 för att systematiskt arbeta med att motverka byggfel.

Avslutningsvis vill jag betona att en ökad cirkulär ekonomi i byggsektorn är av stor betydelse för att åstadkomma en mer hållbar och konkurrenskraftig sektor. Regeringen och jag kommer även fortsättningsvis att följa utvecklingen och analysera behovet av ytterligare åtgärder.

Anf. 50 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag blir glad när statsrådet i sitt svar uttrycker intresse för cirkulär ekonomi och mer specifikt det cirkulära byggandet. Jag uppskattar också ministrarnas intention att utnyttja det befintliga fastighetsbeståndet på ett mer effektivt sätt genom bland annat ombyggnad av kontorslokaler till bostäder. Att motverka byggfel borde givetvis redan vara en självklarhet.

Som vi pratade om i den förra debatten kommer en femtedel av Sveriges totala klimatutsläpp från bygg- och fastighetssektorn, men vi hann då aldrig prata om de gigantiska avfallsmängder som byggsektorn också ger upphov till och hur mycket resurser som går till spillo när man river eller renoverar. Byggbranschen i Sverige ger upphov till ungefär 10 miljoner ton avfall per år, vilket är dubbelt så mycket som våra gemensamma hushållsopor och mest av alla branscher förutom gruvsektorn.

När Stockholms stad undersökte hur mycket avfall som producerades i olika bostadsprojekt såg man att det slängdes upp till 85 kilo avfall per kvadratmeter. Skillnaderna var dock mycket stora, vilket visar att det inte är omöjligt att minska avfallsmängderna vid nybyggnation.

Att sätta tydliga ramar för tillåtna utsläpp och hur mycket avfall man får producera vid nybyggnation kan göra enorm skillnad. Enligt en rapport från Chalmers kan en ökad resurseffektivitet och cirkularitet inom byggsektorn minska utsläppen med mellan 25 och 30 procent fram till 2030. Om regeringen tar dessa frågor på allvar kan vi påverka både klimatutsläpp och användningen av resurser i en starkt positiv riktning både när det gäller miljö och klimat.

Vid ett cirkulärt byggande kan dessutom kulturhistoriska värden tas vidare, exempelvis när man återbrukar dörrar, fönster och andra byggdelar som syns tydligt i kulturmiljön.

Som vi har diskuterat tidigare behöver arbetet med cirkularitet i byggsektorn genomföras nu, inte sedan. Att som statsrådet säga i sitt svar att man tänker följa utvecklingen framåt är inte tillräckligt. Statsrådet tar upp att klimatutsläppen i byggsektorn minskade mellan 2008 och 2022, men denna trend har tyvärr brutits sedan regeringen tog över. År 2024 ökade som sagt klimatutsläppen från byggsektorn med i genomsnitt 31 procent. En stor anledning till att vi ser ökade utsläpp är att sektorn har gått över från förnybara till fossila drivmedel, men avsaknaden av mål och riktning från regeringens håll bidrar givetvis till att trenden har brutits.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Boverket fick våren 2022 ett uppdrag om att utveckla arbetet med omställning till en cirkulär ekonomi i byggsektorn. Detta är ett uppdrag som regeringen har tagit vidare och som redovisades strax före jul. Trots uppdragets betydelse har väldigt lite hörts från regeringen om detta, och Boverket har varken fått något följduppdrag om att arbeta vidare med projektet eller några extra pengar för att utbilda om den framtagna vägledningen för cirkulärt byggande, som finns på Boverkets hemsida.

Men kanske kan svaret från statsrådet inge lite hopp. När statsrådet säger att politiken ska stimulera och skapa rätt förutsättningar för omställningen och att åtgärder som främjar rena avfallsströmmar och stärker marknaden för återvunnet, återbrukat och fossilfritt material måste komma på plats spetsar i alla fall jag öronen. Jag skulle därför vilja veta hur statsrådet ser på Boverkets rapport och om det finns specifika delar i rapporten som statsrådet och regeringen kommer att arbeta vidare med i den analys som statsrådet och regeringen enligt svaret även fortsättningsvis kommer att göra.

Anf. 51 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Katarina Luhr har helt rätt i att jag i mitt svar sa att vi kommer att följa utvecklingen. I samma mening sa jag också att vi kommer att analysera behovet av ytterligare åtgärder.

Den rapport Boverket redovisade för mig i december 2024 om just cirkulär ekonomi gick i går ut på remiss, och detta är ett besked jag är glad att kunna ge här i kammaren i dag. Detta innebär att vi inväntar synpunkter på Boverkets förslag, och jag räknar med ett starkt engagemang från många olika intressenter och att vi utifrån det kan få en vägledning i vad som är allra högst prioriterat för att få en ökad resurseffektivitet och ett ökat cirkulärt byggande.

I rapporten konstaterar Boverket att det finns brister i statistik och uppföljning när det gäller materialåtervinning av byggmaterial, för att ta ett exempel i Boverkets ganska omfattande rapport. Man beskriver också att när det gäller återbruk är luckorna ännu större vad gäller statistik och uppföljning. EU:s krav på att mängden återbrukat och återvunnet byggmaterial ska kunna redovisas leder troligtvis till nya metoder för datainsamling som kan förbättra underlaget, och Boverket lägger i rapporten fram förslag om digitalisering som skulle kunna bidra till detta.

Jag kommer inte i dag att föregripa remissprocessen, och vi kommer givetvis att invänta synpunkter även på detta förslag.

Men för att svara på frågan på ett konkret sätt är detta en av de intressanta delarna eftersom vi inom det svenska miljömålssystemet har etappmål för bygg- och rivningsavfall där det anges att förberedande för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av icke-farligt bygg- och rivningsavfall årligen fram till 2025 ska uppgå till minst 70 viktprocent. Detta mål följs av Naturvårdsverket, och då blir det särskilt intressant och viktigt att följa upp just Boverkets iakttagelser av bristerna i uppföljning och statistik knutet till just materialåtervinning och byggmaterial.

Fru talman! Jag kan också säga att Boverket i regleringsbrevet för 2024 fick i uppdrag att analysera vilka hinder som kan finnas för ökad användning av hållbara och innovativa konstruktionslösningar inom bostadsbyggandet, till exempel industriellt träbyggande. Boverket har återkommit och

pekar inte på några särskilda hinder för att bygga med biobaserade material men lyfter fram att problematiken i huvudsak finns i detaljplaner. Det handlar framför allt om reglering av höjd på byggnadsverk och viss mån även nyttjandegrad. Det finns alltså delar att följa upp i detaljplanerna.

Jag vill avsluta med att understryka regeringens mycket tydliga fokus på ett betydligt bättre utnyttjande av det befintliga beståndet och upprepa att Boverket har fått i uppdrag att föreslå lättnader i byggkrav vid ändring och ombyggnad.

Många gånger ställs i dag i princip nyproduktionskrav vid ombildning av en befintlig fastighet. Detta kan leda till att man ställs inför faktumet att det blir betydligt enklare och kanske till och med billigare att riva och bygga nytt, i stället för att man skulle kunna få lättnader i byggkraven vad gäller både tillgänglighet och ljusinsläpp i vissa delar av fastigheten, som kanske först byggdes för kontor, inte bostäder.

När det gäller den typen av lättnader har Boverket fått i uppdrag att föreslå hur cirkulärt byggande kan möjliggöras och hur det befintliga beståndet kan nyttjas betydligt mer effektivt än i dag.

Anf. 52 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag måste säga att jag blev förvånad men också positivt överraskad av att Boverkets rapport om cirkulärt byggande inte hamnade på en dammig hylla utan faktiskt gick ut på remiss. Det tycker jag var väldigt fint.

Statsrådet understryker att ökad cirkulär ekonomi i byggsektorn är av stor betydelse för att åstadkomma en mer hållbar och konkurrenskraftig sektor. Detta har marknaden insett, och man ligger i startgroparna för att öka arbetet med cirkularitet. Det är också tydligt att intresset från marknaden bara har vuxit de senaste åren när det gäller att hitta nya sätt att återbruka både stommar och fasadmaterial, vilket kan göra jättestor skillnad.

Många åtgärder kvarstår och behövs, och ministern har lyft upp ett antal åtgärder. När man talar med branschen och experterna lyfter de flesta där fram att gränsvärdena för klimatutsläpp vid byggande och renovering, som vi har debatterat tidigare, skulle kunna bli starkt styrande för att mer återbrukade byggvaror ska kunna cirkulera tillbaka till ny användning. Denna fråga har vi som sagt redan debatterat, men det ser inte ut att komma något på plats ännu på ett tag.

Jag skulle vilja lyfta fram några andra åtgärder som Boverkets utredning har kommit fram till och som jag tycker är intressanta.

Övergripande lyfter utredningen fram att det i dag saknas konkreta mål och en nationell strategi för omställningen till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn. Avsaknaden av gemensamt fokus och inriktning bidrar till att omställningstakten i dag är låg. Detta är något som bland andra Fastighetsägarna har lyft upp tidigare.

Fastighetsägarna anser att konkreta mål och en strategi skulle kunna leda till möjligheten för små- och mellanstora företag att hänga med i övergången till en cirkulär fastighetssektor. Det är såklart inga större nyheter att näringslivet önskar sig ett långsiktigt och tydligt regelverk, men det är värt att påminna om ifall man vill styra i en viss riktning.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Andra saker som kan behöva hanteras och skruvas på och som lyfts upp av Boverket är utbildning, digitalisering, producentansvar för fler produkter, offentlig upphandling, ekonomiska styrmedel, bruksvärdessystemet, rot, ökad flexibilitet inom bygglov och så vidare. Detta är några av de åtgärder som ministern redan har nämnt.

Jag och Miljöpartiet har tidigare motionerat om ett antal åtgärder som skulle kunna styra mot ökad cirkularitet inom byggsektorn och har då ofta fått svaret att man inväntar Boverkets utredning.

I Byggmateriälsindustriernas nya rapport för ökad cirkularitet finns en önskelista till politiken. Man önskar sig saker som bättre kartläggningar och statistik, ett arbete med vägledning och stöd från myndigheterna, ökad tydlighet om att cirkularitet ska främjas och en önskan om ett cirkuleringskliv, liknande Klimatklivet och Industriklivet, där stöd kan ges för utveckling av cirkulära processer.

Min poäng är att det finns starka önskemål från näringslivet om att byggsektorn ska bli mer cirkulär. Detta är viktigt att ha med sig i det fortsatta arbetet.

Det jag skulle vilja fråga statsrådet Andreas Carlson är: Vad ser ministern som ett första steg? Skulle det kunna bli att man inför nya mål för cirkularitet och kanske inför en nationell strategi? Skulle det kunna vara en bra start?

Anf. 53 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det viktigaste tror jag är att ta steg baserat på vad som får effekt snabbast och i så stor utsträckning som möjligt och som gynnar omställningen och stärker konkurrenskraften för företagen så att man ser vinningar i det av flera skäl, inte minst resurseffektivitet och minskade utsläpp.

Det kommer att bli intressant att ta del av synpunkterna på den rapport som nu är remitterad.

Vi ser från regeringens sida att cirkulär ekonomi är ett avgörande verktyg i klimatomställningen och att vi kan lösa omställningen genom en ekonomi som växer och präglas av ökad konkurrenskraft, tillväxt, starkt beredskap och resiliens, som är ett annat viktigt perspektiv att ha med sig i frågan om att minska utsläppen och öka resurseffektiviteten.

En ambitiös, långsiktig och effektiv klimat- och miljöpolitik innebär, som jag har varit inne på, fru talman, stora möjligheter för det svenska näringslivet att ta marknadsandelar och komma in på helt nya marknader med sina fossilfria och resurseffektiva produkter, tjänster och tekniska lösningar.

Regeringen har under den här mandatperioden lagt en större tyngdpunkt på näringslivets roll i klimatomställningen. Ett mycket konkret exempel är att Delegationen för cirkulär ekonomi nu har nya ledamöter och en ordförande som representerar fler företag och branscher. Detta är en viktig del i arbetet med att ha träffsäkra åtgärder och lägga fram de förändringar som får bäst effekt och förstärker den redan väldigt starka drivkraft som jag möter och som jag vet att också Katarina Luhr möter i branschen och de sektorer som är involverade.

Det finns en hel rad punkter i rapporten, som är väldigt omfattande, och ledamoten tog upp några av dem. Det är viktigt att det är tydligt och att det finns ett regelverk som underlättar och inte sätter käppar i hjulet för omställningen och den stärkta konkurrenskraften.

Precis som Katarina Luhr hänvisade till framgick det av ett av remiss-svaren att det gäller att också ha de små och medelstora företagens blick och att inte enbart titta på de stora svenska företagen. Det ska vara möjligt, enkelt och överblickbart också för små och medelstora företag.

Fru talman! Jag tänkte inte gå in på de enskilda delarna av rapporten, för att inte föregripa remissprocessen, som jag ser fram emot. Jag tog del av rapporten som presenterades i december och fick en genomgång av dem som har arbetat med den på Boverket, och nu kommer jag att inhämta synpunkterna från remissinstanserna.

Jag tror att man ska se detta i ett sammanhang med alla andra delar vi gör för att underlätta nyttjandet av befintligt bestånd mer. För att svara på ledamotens fråga: Mål och nationella strategier har förstås sin plats. Jag använder inte det här för att tala ned det eller säga att det inte är viktigt, men att ändra på kraven vid ombildning får kanske ännu mer konkret effekt och kan vara en viktig del i ett mål eller en nationell strategi.

Det är också viktigt att olika typer av styrdokument är så precisa och träffsäkra som möjligt. Där har regeringen redan valt att i det här läget gå fram med ett uppdrag till Boverket att föreslå lättnader i byggkraven, till exempel.

Vi står redo att vidta fler åtgärder när vi har analyserat behovet baserat på de inhämtade synpunkter som kommer att komma till oss när rapporten har varit ute på remiss.

Anf. 54 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Det är tydligt att jag och statsrådet är ganska överens om att det är många åtgärder som behöver komma på plats för att ytterligare bana väg för ett ökat cirkulärt byggande.

För alla som har öppnat lådan för cirkularitet är det tydligt att hela cirkeln i det cirkulära behöver hänga ihop. Bara att kunna matcha det material som kan komma från rivningar och renoveringar med behovet av material i andra byggprojekt är en utmaning. Det behövs verkligen stöttning från alla håll, även politiken, för att se till att cirkeln kan komma i rullning.

Sedan tänkte jag lyfta upp några ytterligare anledningar till att det cirkulära kan vara viktigt framöver, om man nu inte är intresserad enbart av miljö och klimat. Vi vet att byggmaterial har blivit dyrt, inte minst i spåren av Rysslands invasion av Ukraina. När den inträffade såg vi dessutom att leveranserna till byggsektorn blev mer oförutsägbara, vilket skapade problem och fördyrade processerna.

Ett av uppdragen som Boverket hade var att kartlägga och analysera tillgången till och efterfrågan på de byggmaterial som bedöms vara kritiska för materialförsörjningen i byggsektorn.

Vi vet att vi har sårbara försörjningskedjor inte bara på grund av begränsningar i råmaterial utan också för att till exempel utvinning, anrikning och tillverkning kan vara koncentrerad till ett fåtal länder, vilket gör oss i Sverige väldigt sårbara.

Jag vill avsluta med att understryka vikten av det här för både miljö och klimat men faktiskt också för vår säkerhet och för att byggbranschen ska få större förutsägbarhet. Vi behöver tydliga mål, en nationell strategi för att få igång arbetet och stöd till företagen för att veta vilken riktning vi ska styra mot, för vi har allt att vinna på att återanvända och återbruka. Det vill jag att statsrådet ska ta med sig.

Anf. 55 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Vi har samsyn, och jag är väldigt glad över det.

Jag kan bara understryka vad Katarina Luhr tog upp i sitt avslutande inlägg här. Det var vad jag också var inne på med beredskap och resiliens som en viktig fråga att foga till den redan viktiga frågan om att minska utsläppen och stärka konkurrenskraften.

Jag tycker att ledamoten i ett tidigare inlägg var inne på en annan intressant och viktig aspekt att ha med sig: att kulturmiljön i sig är viktig och att den sammanfaller med flera andra intressen.

Hållbarhetsbegreppet är ju ganska brett – det omfattar inte bara hållbarhet i meningen att minska utsläppen utan också social hållbarhet, där kulturmiljön förstås har en viktig plats och en helt naturlig och avgörande plats för många. Det är en av drivkrafterna för att stå och slipa, kanske i flera dygn, på en dörr som man vill återbruka för att kunna måla om den och använda den igen.

Det finns ett engagemang här som varken börjar eller slutar med att vi kommer fram med nya steg och beslut politiskt. Det som vi pratar om nu är hur vi kan underlätta, understödja och riva hinder för en utveckling som redan är väldigt starkt driven av enskilda människor och företag, av väldigt många i vårt land som ser det självklara i detta.

För mig som kristdemokrat ligger det nära hjärtat att tala om sunt förvaltnarskap, att förvalta det man har och nyttja våra resurser på ett så effektivt sätt som möjligt för sig själv men också för kommande generationer. Det är därför jag tycker att cirkulärt byggande och cirkulär ekonomi är en avgörande och viktig del i klimatomställningen men också i berättelsen om svensk konkurrenskraft och att vi som land och människor kan bidra till att nyttja resurserna på ett ännu mer effektivt sätt, inte bara i vårt eget land utan också utomlands.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:363 om statligt övertagande av Ängelholm-Helsingborg flygplats

Anf. 56 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Per-Arne Håkansson har frågat mig om jag avser att hörsamma det samlade engagemang som visats i frågan och ta initiativ för att långsiktigt säkerställa statligt övertagande av Ängelholm-Helsingborg flygplats.

Jag vill börja med att tacka Per-Arne Håkansson för hans engagemang för luftfarten och de regionala flygplatserna. Jag delar synen att luftfarten är en viktig del av transportsystemet. I ett land som Sverige med långa

avstånd och många glest befolkade områden är flyget särskilt viktigt för inrikesresor. Det har även stor betydelse för Sveriges ekonomi, konkurrenskraft och öppenhet gentemot omvärlden.

Därför har regeringen vidtagit flera viktiga åtgärder för att stärka luftfartens konkurrenskraft och förbättra förutsättningarna för god tillgänglighet med flyg. Jag kan som exempel nämna avskaffandet av flygskatten från och med den 1 juli i år och en ökning av det statliga bidraget för driftstöd för icke-statliga flygplatser.

Regeringen tar också steg för att göra flyget mer hållbart – vilket i sin tur gör det till ett mer attraktivt färdmedel i vårt avlånga land – såväl genom en nordisk deklaration för att främja utvecklingen av kommersiellt elflyg som genom införandet av de gemensamma europeiska reglerna om inblandning av hållbara flygbränslen som förhandlades klart i EU under ledning av det svenska ordförandeskapet.

Som Per-Arne Håkansson mycket riktigt påpekar redovisade en så kallad bokstavsutredare i betänkandet *Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – För tillgänglighet och beredskap* (Ds 2023:3) ett förslag om ett utökat nationellt basutbud av flygplatser genom ett statligt övertagande av en till fyra kommunala flygplatser.

Den 12 januari i år skrev jag och några av mina kollegor inom Tidö-samarbetet en debattartikel i Aftonbladet. Artikeln var föranledd av att flygbolaget Bra har upphört med sin linjetrafik vid Bromma flygplats. Med anledning av detta gjordes ett internt analysarbete på Regeringskansliet.

Analysarbetet har gett vid handen och samarbetspartierna har dragit slutsatsen att flera frågor behöver utredas mer på djupet innan vidare ställningstaganden kan göras.

En av de frågor som kommer att utredas vidare är hur det statliga basutbudet av flygplatser bör se ut och flygplatsernas roll i infrastrukturen för att bidra till att hela Sverige kan fungera och utvecklas.

Som jag tidigare informerat om i andra sammanhang avser regeringen att återkomma till formerna för denna utredning.

Anf. 57 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka infrastrukturminister Andreas Carlson för svaret.

Min interpellation föranleddes av att det nu är nästan tre år sedan den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen initierade utredningen om de regionala flygplatserna. Utredningen, ledd av förra moderata statsrådet Peter Norman, lades fram för infrastrukturminister Andreas Carlson i februari 2023, tror jag att det var, och föreslog att det ska prövas om Ängelholm-Helsingborg flygplats bör läggas till det nationella basutbudet av flygplatser. Utredningen bedömde att det finns starka skäl att göra detta.

Utredningen gick också in på att prövningen skulle kunna innebära att regeringen kan ge en statlig förhandlingsperson eller helstatligt ägda Swedavia i uppdrag att erbjuda ägarna till flygplatsen ett statligt övertagande.

Detta var ett på många sätt efterlängtat besked som vad jag förstått mottogs med förväntan och stort intresse av de sju ägarkommunerna Ängelholm, Helsingborg, Höganäs, Bjuv, Båstad, Klippan och Perstorp och även av Region Skåne.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Fru talman! För ett par veckor sedan deltog jag på en konferens i Helsingborg, arrangerad av Helsingborgs Handelsförening, i närvaro av berörda kommuner i form av kommunstyrelseordförande, oppositionsråd och representanter från näringsliv och föreningsliv. De presenterade en rapport om flygplatsens betydelse för såväl jobbskapande som konkurrenskraft i nordvästra Skåne. Budskapet var tydligt: De nödvändiga besluten för att gå från ord till handling i frågan dröjer, och man förväntar sig nu att regeringen agerar. Förslaget som utredningen presenterade – att Swedavia ska ta över ägandet av Ängelholm-Helsingborg flygplats och att regeringen ska fatta beslut som främjar hållbar omställning och grön teknisk utveckling för det svenska inrikesflyget – behöver förverkligas.

Även om infrastrukturministern i sitt svar här hänvisar till förestående skattesänkningar är inte det något som förändrar situationen för de sju ägarkommunerna som driver och står bakom Ängelholm-Helsingborg flygplats. Det han tar upp i svaret har varit känt tidigare men har inte stillat den oro som alltfjämt finns om de framtida förutsättningarna.

Det driftsstöd som infrastrukturministern hänvisar till är vad jag förstår dessvärre inte utformat för att stämma överens med de förutsättningar som gäller för Ängelholm-Helsingborg flygplats.

EU:s statsstödsregler begränsar också möjligheterna att ge kommunala och statliga bidrag. Enligt uppgifter jag inhämtat om den så kallade general block exemption regulation kan stöd ges till flygplatser med färre än 200 000 passagerare per år. Större flygplatser än så exkluderas och kan endast få stöd genom särskilda undantag.

Enligt den information jag fått har för närvarande tre regionala flygplatser i Sverige godkända SGEI-förordnanden. Just Ängelholm-Helsingborg flygplats ser dock ut att överskrida gränsen på 200 000 passagerare med viss marginal, vilket kan påverka driftsbidrag. Flygplatsen kan därmed sägas utgöra ett gränsfall som blir ett dilemma. Den är kanske för stor för bidrag enligt regelverket men ändå i minsta laget för att klara de utmaningar som är påtagliga och befinner sig därför i en ganska prekär situation.

Väntan på besked innebär stora ekonomiska påfrestningar för berörda kommuner och för regionen som också är involverad. Jag vill därför upprepa frågan till Andreas Carlson om han inte i nuläget ser behov av att hörsamma det samlade engagemang som finns. Vad är det som behöver utredas ytterligare i just detta sammanhang?

Anf. 58 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Per-Arne Håkansson har helt rätt i att det finns behov. Det finns väldigt många behov, och det var mot bakgrund av det jag gav mitt svar.

Jag vill understryka att regeringen har mer än dubblat det statliga driftsstödet till regionala flygplatser. Jag måste dock påminna om och vara tydlig med, fru talman, att det är Trafikverket som har uppdraget att hantera och besluta om fördelning av detta bidrag.

Regeringen fattar beslut om storleken, och den förstärkning vi gjorde var historisk – den största som gjorts sedan driftsstödet infördes. Men som ledamoten Per-Arne Håkansson kanske känner till fick en partikollega till honom, dåvarande infrastrukturminister Anna Johansson, gå till konstitutionsutskottet till följd av uttalanden om driftsstöd till enskilda flygplatser

som kunde tolkas som ministerstyre. Jag tror därför att ledamoten och kammaren har respekt för att jag inte kan kommentera just de delarna av ledamotens frågor. Där hänvisar jag återigen till den myndighet som är ansvarig för utbetalning och fördelning av stödet.

Vad sa jag i svaret som är vägledande i detta? Jo, det var ju att inrikes-trafiken har haft en negativ utveckling. Det har hänt mycket på de tre år som gått sedan förslaget lämnades. Det är viktigt att slå fast, fru talman, att en bidragande orsak är den flygskatt som infördes 2018 och den debatt kring flygskatt som inte minst Per-Arne Håkanssons eget parti har ett ansvar för, med tanke på att man då var i regeringsställning.

Vi, i meningen den dåvarande oppositionen och även Kristdemokraterna, varnade redan då för konsekvenserna. I ett avlångt land med många glesbefolkade områden är flyget viktigt, men här användes en retorik som inte tog i beaktande den omställning som görs i svenskt inrikesflyg av svenska flygbolag och nya företag som utvecklar elflyg och hållbart flygbränsle. Att inte ta in detta och peka på att flyget kommer att vara viktigt för Sverige även framöver får förstås konsekvenser. Det är det vi ser nu när inrikestrafiken har en negativ utveckling. Här vill jag ändå understryka att det ligger ett ansvar även på ledamotens parti, fru talman.

I rapporten *Vingar för tillväxt*, som presenterades vid det tillfälle som ledamoten relaterar till, rekommenderades alla nordvästskånska kommuner och företag att uppdatera sina resepolicyer så att de inte utesluter flyg. Det var en av punkterna i rapporten, och det är en helt rimlig slutsats. Här hoppas jag att det finns en samsyn och att man ser möjligheten att bidra till flygets omställning. Det finns andra kommuner som gör det genom att exempelvis köpa till så mycket hållbart flygbränsle per biljett som man kan. Det är också en viktig utveckling, som jag ser det.

Beskedet i dag är dock att den utredning som ska tillsättas handlar om att titta på basutbudet och svensk flygplatsinfrastruktur i ett bredare sammanhang. De behov som ledamoten pekar på är tyvärr inte unika för Ängelholm-Helsingborg, utan det är viktigt att se detta i ett större sammanhang. Det kommer regeringen att ta vidare.

Anf. 59 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för diskussionsämnena som statsrådet tar upp. Det finns självklart mycket som behöver hanteras för att komma vidare här.

Jag har genom min interpellation velat belysa Ängelholm-Helsingborg flygplats centrala roll, såväl i dag som under dess 65-åriga historia, för infrastrukturen i nordvästra Skåne och även södra Halland och södra delarna av Småland.

Det lokala engagemanget och intresset har genom åren varit stort, och ansträngningar har skett på olika sätt. Det har varit uppslutning från såväl socialdemokrater som borgerliga företrädare, moderater och kanske även en och annan kristdemokrat, på beslutande nivå i nordvästra Skåne för att tillsammans hantera detta. Sedan tar varje kommun beslut om sin resepolicy. Där har vi det kommunala självstyret, och jag har stor respekt för de fullmäktigebeslut som tas och det ansvar som ligger där.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Ägandet av flygplatsen har varierat. År 2011 köpte det privata företaget Peab flygplatsen av Swedavia via en uppmärksamman teknisk affär som tio nordvästskånska kommuner var inblandade i. Våren 2020 meddelade dock företaget att man inte kunde driva verksamheten på grund av pandemins ekonomiska effekter.

Flygplatsen räddades från nedläggning genom ett uppköp av sju kommuner: Ängelholm, Helsingborg, Höganäs, Bjuv, Båstad, Klippan och Perstorp. En del moderatstyrda eller borgerligt styrda kommuner ville inte vara med, en del socialdemokratiskt styrda ville inte vara med. Det var alltså inte så polariserat; den beskrivningen får stå för Andreas Carlson. Den har ingen grund i de diskussioner som fördes lokalt.

I sammanhanget kan också nämnas det samarbete som sker mellan Ängelholm-Helsingborg flygplats och Ljungbyheds flygplats, där utbildning på universitetsnivå och yrkesutbildning bedrivs och även utvecklingsarbete med försvaret pågår. I Ljungbyhed stod för övrigt en gång det svenska flygets vagg. Nu pågår där avancerad forskning och viktig utbildning.

Det bör nämnas att nordvästra Skåne präglas av ett gott företagsklimat i stort och en stark entreprenörsanda. Det finns dock oroande tendenser. Det rådande konjunkturläget har påverkat regionen på ett negativt sätt. Arbetslösheten ligger på 9,5 procent och har ökat mer än i övriga Skåne. Sysselsättningen har också minskat.

Till detta ska läggas att flera företag de senaste åren flyttat från denna del av regionen till Malmö. Bland annat har Ikea, Findus, Oatly och Persstorp AB flyttat sina huvudkontor närmare Köpenhamn, Kastrup och ett kanske något mer dynamiskt företagsklimat. Osäkerheten kring flygplatsens situation har nog inte förbättrat läget i detta sammanhang.

Om infrastrukturminister Andreas Carlson vill att hela Sverige ska leva och utvecklas behövs ett ökat statligt engagemang för att en god och hållbar infrastruktur tillgodoses. Det gäller såväl flyg som tåg och andra transportslag. Självklart ska grön teknik och miljösmarta lösningar stå i fokus. Här har alla branscher och transportslag ett stort ansvar att anpassa sig efter såväl de nationella som de internationella klimatmålen.

Kommunerna har i första hand ansvar för skola, vård och omsorg, och här krävs ökade insatser, inte minst med tanke på den ekonomiska situation och den lågkonjunktur som vi nu upplever. Därför krävs besked och initiativ i en fråga som denna för kommunernas del, inte längre dröjsmål.

Anf. 60 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Tack så mycket för engagemanget, Per-Arne Håkansson! Jag har också mött det engagemanget lokalt. Jag har gjort besök på aktuell flygplats och har träffat företrädare för dem som arbetar på plats. Jag har även haft kontakt med olika kommunpolitiker som är involverade i ägandet av flygplatsen. Att det finns ett engagemang vill jag verkligen understryka.

Att det finns en samsyn lokalt är väldigt positivt, fru talman. Det polariserande har kanske snarare varit på riksnivå i den politiska debatten. Naturligtvis påverkar det dem som ska välja trafikslag om man avråder från eller till och med i någon mening förbjuder användande av flyg i olika resepolicyer och annat.

Självklart är det enligt det kommunala självstyret så att varje kommun får fatta sina beslut. Varje bolag får också fatta sina beslut. Men det är rimligt att man då också funderar över konsekvenserna av den typen av beslut. Där tror jag att även Per-Arne Håkansson kan ha en roll som lokal riksdagsledamot. Det går också att prata med partikamrater i olika delar av landet, inte minst partikamrater här i Stockholms stad.

Det är fråga om en lokal flygplats. Det handlar inte bara om att de som bor i den region som Per-Arne Håkansson företräder och talar för ska åka någonstans, utan även om att personer ska åka från exempelvis Stockholm till Ängelholm-Helsingborg, som är en tillväxtregion. Därför är det viktigt att adressera frågan om resepolicy och hur man kan påverka flygets omställning till mer hållbara lösningar genom att inte på förhand utesluta ett trafikslag.

Vi har i Regeringskansliet ändrat vår resepolicy så att den är färdemedelsneutral, och det finns andra sätt. Det är viktigt att varje beslutsinstans fattar sina egna beslut, men man behöver också diskutera konsekvenserna av sådana beslut.

Det negativa skiftet för inrikesflyget har ju till stor del varit en konsekvens av lågkonjunktur, höga kostnader och förändrade arbetsmönster efter pandemin, där man arbetar mer hemifrån. Man kanske har digitala möten i stället för att flyga till ett möte. Jag ifrågasätter inte det, utan det som är viktigt att sätta under lupp är vad som har gjort att vi har hamnat i den här situationen. Det är inte bara Ängelholm-Helsingborg flygplats som har stora ekonomiska bekymmer. Det kan vi se i i stort sett alla delar av Sverige.

Jag underströk i mitt svar att vi kommer att tillsätta en ny utredning som kommer att utreda hur hela det statliga basutbudet av flygplatser bör se ut och flygplatsernas roll i infrastrukturen. Precis som Per-Arne Håkansson säger – även om det kanske inte var exakt så ledamoten sa – är varje trafikslag i sig viktigt. Hur de integrerar med varandra är en bärande del av regeringens nya fokus när vi tar fram infrastrukturpolitiken.

Omställning behöver ske i alla trafikslag, men kopplingarna däremellan behöver stärkas. Flygplatsernas och sjöfartens roll betonas i regeringens infrastrukturproposition. I det sammanhanget ska man nu se det uppdrag som vi kommer att ge till en utredare, som ska titta på flygplatsinfrastrukturen och finansieringen av den infrastrukturen.

Jag förstår att många vill ha besked – det är Per-Arne Håkansson inte ensam om – och det är viktigt att hantera detta i ett bredare sammanhang med tanke på att det är en nationell fråga.

Anf. 61 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret och resonemanget.

Som jag ser det, infrastrukturminister Andreas Carlson, finns det ett nationellt intresse av att tillgodose god och tillgänglig infrastruktur över Sveriges avlånga land. Jag är inte i första hand förespråkare för flyg utan jag är förespråkare för att vi ska ha en god infrastruktur som gör att hela landet kan leva.

Direktförbindelser till och från huvudstaden är i sig viktigt och genererar möjligheter till vidare färd till såväl övriga delar av världen som inrikes. När det gäller Ängelholm-Helsingborg flygplats omfattar upptagningsområdet ca 575 000 personer inom en timmes resavstånd. Det mot-

svarar det femte största upptagningsområdet bland flygplatserna i det nationella flygutbudet.

Tåg skulle självklart vara ett alldeles utmärkt alternativ och komplement i sig, men enkel resa till och från Stockholm innebär i snitt sex timmars restid och gör det svårt konkurrensmässigt.

Jag deltog för ett tag sedan i en sammankomst med Ikea i Älmhult. Där beskrev man med enfaset situationen med tanke på den försinkning som har skett av utbyggnaden av Södra stambanan, och andra företag har även tagit upp Väst kustbanan. Det är allvarligt att utbyggnaden av järnvägstrafiken inte följer de behov som finns. I nuvarande situation är flyget kanske det som står till buds för den typen av transporter.

Jag upprepar att jag tror att det vore av stort värde för berörda kommuner, medborgare och företag att få besked från Andreas Carlson i denna fråga. Jag uppfattar inte att han har gett det hittills i debatten.

Anf. 62 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag har gett ett besked, men det var kanske inte exakt det som Per-Arne Håkansson ville ha. Jag har stor respekt för att många fler vill ha ett besked som går i linje med vad den förra utredningen kom fram till för tre år sedan. Men det har hänt mycket på tre år, och det är viktigt att se detta i ett sammanhang. Många regionala flygplatser har stora underskott. Då behöver man titta på flygplatsinfrastrukturens finansiering i ett bredare sammanhang än en till fyra flygplatser, som dåvarande utredning föreslog.

Jag håller med om att det behövs betydande upprustning av svensk järnväg. Det står inte i motsats till de stöd som måste ske för att få en bättre fungerande flyginfrastruktur i Sverige, och där har regeringen vidtagit åtgärder.

Ledamoten nämner Södra stambanan. Det vi har gjort är att i stället för att planera för snabbtåg med en hastighet upp till 320 kilometer i timmen på sträckan Lund–Hässleholm har vi sänkt hastigheten till upp till 250 kilometer i timmen. Detta har frigjort medel för sex landanslutningar till Öresundsbron, som den förra regeringen inte fick plats med i sin infrastrukturproposition och den nationella planen. Vi har redan lagt in detta i den nationella planen. Tillsammans med beslut som fattades på dansk sida samma datum som regeringen fattade detta beslut för ett par år sedan ökar kapaciteten på innevarande förbindelse på Öresundsbron med ca 30 procent.

Det här är exempel på vad regeringen redan har gjort. Jag har noterat att generaldirektören vid Trafikverket har talat om att utmana tidsplanen för Södra stambanan, och jag är positiv till det om det skulle vara möjligt. Det står inte i motsats till att vi ser ett behov av att stärka svensk flygplatsinfrastruktur eftersom även flyget är ett viktigt trafikslag för att hela Sverige ska fungera.

Jag ser fram emot att återkomma med mer besked om hur vi ska lyckas med detta, och jag hoppas att ledamoten är nöjd med debatten i dag. Jag är i alla fall tacksam för det engagemang som ledamoten visar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 63 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Katarina Luhr har frågat mig om jag avser att ta några generella initiativ för att bostäder ska kunna byggas på Bromma flygplats och om jag, som ansvarigt statsråd för bostäder, kan motivera en centralt belägen flygplats i princip utan reguljär trafik samtidigt som Stockholms stad uttryckligen vill stadsutveckla området med ett stort antal bostäder.

Låt mig inledningsvis poängtera att för regeringen är luftfarten en viktig del av transportsystemet. Särskilt i ett land som Sverige – med långa avstånd och många glest befolkade områden – är flyget viktigt för inrikes resor och har även stor betydelse för Sveriges ekonomi, konkurrenskraft och öppenhet gentemot omvärlden.

Det är också därför regeringen har vidtagit flera viktiga åtgärder för att stärka luftfartens konkurrenskraft och förbättra förutsättningarna för god tillgänglighet med flyg. Jag kan som exempel nämna avskaffande av flygskatten från och med den 1 juli i år och en ökning av det statliga bidraget för driftsstöd för icke-statliga flygplatser.

När det gäller Bromma flygplats har jag varit mycket tydlig. Det är inte aktuellt att fatta något beslut om nedläggning under denna mandatperiod. Detta framgår av Tidöavtalet.

Sedan beskedet från SAS och BRA kommunicerades i september har ett internt analysarbete ägt rum på Regeringskansliet för att översiktligt gå igenom viktiga frågeställningar och bedöma situationen. Samarbetsparterna har därefter dragit slutsatsen att flera frågor behöver utredas mer på djupet innan vidare ställningstaganden kan göras.

Det handlar till exempel om de ändrade förutsättningarna för civilförsvarets behov till följd av det ändrade omvärldsläget och Natointrädet och vilken betydelse Bromma flygplats kan ha i dessa avseenden. Det handlar också om hur det statliga basutbudet av flygplatser bör se ut. Bromma flygplats är en del i ett system och ingår i basutbudet.

Det behöver också utredas vad som ska hända med befintlig kvarvarande verksamhet på Bromma flygplats. Det handlar om allmänflyg inklusive samhällsviktigt flyg, till exempel ambulansflyg, ambulanshelikoptrar och polishelikoptrar.

En annan fråga som är viktig att utreda är vilka möjligheter som finns att säkerställa ett säkert luftrum för återstående trafik som sker över och runt Stockholm, till exempel för polisen och sjuktransporter men också utifrån totalförsvarsperspektiv om verksamheten på Bromma flygplats kraftigt förändras.

Det är också viktigt att understryka att Försvarsmakten har påpekat att totalförsvarsmyndigheternas behov av Bromma flygplats bör kartläggas.

Dessa och flera andra frågeställningar kommer därför att utredas. Som jag har informerat om tidigare i andra sammanhang avser regeringen att återkomma till formerna för denna utredning.

Avslutningsvis: När det gäller Stockholms kommuns planer på hur man vill använda marken där Bromma flygplats ligger, har jag ingen anledning att kommentera det. Kommunerna har genom planmonopolet det största ansvaret för den fysiska planeringen i Sverige.

*Svar på
interpellationer*

Regeringen arbetar för ett ökat bostadsbyggande genom åtgärder för att öka tillgången på byggbar mark, förenkla byggreglerna, korta ledtider i plan- och byggprocessen och förbättra möjligheterna till eget ägande. Dessa prioriteringar är strukturellt motiverade och oberoende av hur flygplatserna i Stockholmsområdet utvecklas.

Anf. 64 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

I Stockholms stad, där vi står just nu, ringlar bostadskön lång. Man räknar med en folkökning bara i Stockholm på ungefär 5 000–7 000 personer per år med en ökande trend efter 2040. Stockholms stad har sedan länge antagit en strategi som innebär att man inom staden ska ta fram 140 000 nya bostäder mellan 2010 och 2035. Ungefär 85 000 av de 140 000 bostäderna är hittills färdiga eller påbörjade. Det behövs alltså ytterligare cirka 55 000 bostäder fram till år 2035.

Men kampen om marken inom Stockholms stad är ständigt pågående. När Stockholm växer behövs även annan infrastruktur för gamla och nya invånare. Slitaget ökar till exempel på alla rekreationsytor, i parker och naturområden där stockholmare vill vistas på sin fritid. Man behöver utrymme för sport och lek. Olika typer av infrastruktur behövs när många fler ska flytta in.

Stockholms stad har länge fokuserat en stor del av bostadsbyggandet till det så kallade bruna bältet runt innerstaden, det vill säga attraktiv mark nära den centrala staden som tidigare utgjorts av äldre industriområden. I princip all mark i det bruna bältet är nu bebyggd eller har planerad stadsutveckling på gång. Ny plats finns i princip inte för några nya bostadsområden. Det kan innebära högre tryck på att bygga i känsliga områden med svårare, dyrare exploatering och där konkurrensen mot andra intressen är skyhö.

På området inom Bromma flygplats finns den sista stora markreserven inom Stockholms stad. Den behövs för bostadsbyggande. Det kan jag lova. En mycket bred majoritet i Stockholms kommunfullmäktige håller med mig.

Som stadsplanerare i Stockholm behöver man vara bra på att pussla – och pusslar gör man – för att Stockholm ska behålla sina kulturvärden, sin unika natur och sina platser för sport och kulturupplevelser men också för att alla som vill bo i Stockholm ska kunna hitta en plats där de vill bo.

Att bygga bostäder på Bromma flygplats har diskuterats i över 30 år. Man har i olika omgångar räknat på bostadspotentialen och kommit fram till att upp till 35 000 bostäder skulle kunna byggas på flygplatsmarken. Dessutom öppnar det upp för nya möjligheter att bygga på andra platser inom staden som i dag legat under inflygningsområdet, som i dag är mycket bullerstört.

I dagsläget har staden en plan för att på platsen bygga en ny stadsdel med cirka 16 000 bostäder men också andra funktioner som ytor för parker, idrott, handel, kultur, service, skolor, förskolor och ett stort antal arbetsplatser. Det passar bra, inte minst när de flesta, från politiker till Swedavia, är överens om att flygplatsen ska läggas ned och att flygets utveckling i stället ska riktas mot Arlanda.

I dagsläget går det bara en reguljär flyglinje från Bromma. Alla andra flygplatser får i dag vara med och betala för att Bromma ska vara kvar i

drift. Men framför allt är det flygbolagen och därmed i slutänden passagerarna som betalar för den stora kostnad som Bromma flygplats nu utgör. Under januari månad hade Bromma flygplats 850 reguljära resenärer, alltså inte avgångar utan resenärer.

Jag undrar om statsrådet, som är ansvarigt statsråd för bostäder, kan motivera en centralt belägen flygplats som i princip är utan reguljär trafik samtidigt som Stockholms stad uttryckligen vill stadsutveckla området med ett stort antal bostäder.

Anf. 65 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är nästan lite rörande att höra Katarina Luhrs engagemang för Arlanda och för att utveckla Arlanda flygplats. När Miljöpartiet satt i regeringen avbröts nämligen alla planer på att utveckla Arlanda som ett starkt nav för flygtrafiken. Och en flygskatt infördes som påverkade Arlandas konkurrenskraft gentemot andra flygplatser i Norden, vilket har försvagat Arlandas möjlighet att stärka sin konkurrenskraft och att utveckla flygplatsen. De behov som vi nu står med och som tillgodoses på Bromma flygplats hade eventuellt kunnat tillgodoses på Arlanda flygplats.

Det är kanske lite sent att komma nu och säga att vi kan avveckla Bromma flygplats väldigt snabbt utan att ha svar på hur luftrummet över Stockholm ska övervakas och hur man ska tillgodose god infrastruktur för det samhällsviktiga flyget. Det finns inte heller några planer för att ta in de reparations- och serviceverkstäder som i dag finns på Bromma flygplats på Arlanda till exempel. Det är många frågor som väcks även om man kommer fram till slutsatsen att Bromma flygplats ska läggas ned.

Då kommer jag tillbaka till vad ledamoten sa om att det finns skyhögt konkurrens mot andra intressen i andra delar av Stockholm. Vi vet inte exakt vilka intressen som kan finnas när det gäller Bromma flygplats, exempelvis i fråga om totalförsvarsmyndigheternas behov. Men vi vet att Försvarsmakten har understrukit att det behöver kartläggas. Det ska också göras i den utredning som nu ska tillsättas.

Jag kan också konstatera att det redan finns ett beting för att bygga bostäder i Stockholm. I kommunen rör det sig om 94 900 bostäder, enligt Stockholmsförhandlingen och Sverigeförhandlingen, varav 70 000 kvarstår att bygga i Stockholms stad. Och 135 000 kvarstår att bygga i Stockholms län till 2035.

Vi kan förstås återkomma till frågan om marken på Bromma flygplats. Men bostadsbyggandet i Stockholm står inte och faller med marken på Bromma flygplats. Däremot kan det finnas andra intressen som står och faller med de grundläggande funktioner som i dag tillgodoses från Bromma flygplats.

Antalet passagerarflyg har mycket riktigt minskat, men cirka 25 procent av trafiken är kvar. Det är ungefär 10 000 luftrumsrörelser. Allt detta övervakas från flygledartornet på Bromma flygplats. Bedömningen är att det inte går att flytta den övervakningen av luftrummet över vår huvudstad till Arlanda, utan den behöver mötas på något annat sätt. Hur finns det inget svar på.

Det är därför jag upprepar det jag har tidigare sagt: Det kan vara lätt att fatta beslut om att lägga ned, men det är väldigt svårt att återta viktig infrastruktur om det skulle behövas, exempelvis baserat på totalförsvarets behov.

Prot. 2024/25:71
14 februari

Svar på
interpellationer

Redan i dag finns det stora frågor som hänger kvar. Hur ska man klara luftrumsövervakningen? I det säkerhetspolitiska läge som vi är i tror jag att det inte bara är stockholmare som tycker att det är angeläget att ha koll på luftrummet över huvudstaden. Det är en säkerhetspolitisk fråga som blir extra viktig att ta i beaktande eftersom vi i Sverige har ett integrerat civilt och militärt luftrum. Luftrumsövervakningen som Luftfartsverket gör är alltså viktig för försvaret.

Jag tror att man behöver närma sig den här frågan med respekt för att det inte finns några enkla lösningar. Man behöver titta på detta och ha is i magen. Man kan inte utgå från att den här flygplatsen inte kommer att behövas i framtiden, eftersom den redan i dag tillgodoser viktiga delar för samhällsviktigt flyg.

Anf. 66 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag vet inte om jag uttryckte en sådan oerhörd entusiasm över Arlanda i mitt anförande. Men det är ett faktum att alla resurser just nu styrs mot Arlanda för att bygga ut flygverksamheten där.

Som jag sa tidigare flög 850 personer i den reguljära trafiken från Bromma flygplats i januari. Det är enbart Trollhättan som återstår med en avgång några gånger i veckan.

Inrikesflyget har, som också nämntes i den tidigare debatten, som helhet tappat 48 procent av resenärerna sedan 2019. I Swedavias konsekvensanalys beskrivs hur inrikesflyget kan påverkas av det här.

I korthet vinner de som ska byta flyg på att allt finns på Arlanda, medan de som ska in till Stockholm och inte vill betala för Arlanda express kan uppleva en försämring. Arlanda bedöms vinna på en samling av alla flyglinjer genom att man får fler resenärer och därmed också stärker möjligheterna till att attrahera fler utrikesdistanser. Att behålla Bromma flygplats blir dyrare för flyget som helhet.

Statsrådet nämner sänkningen av flygskatten som en satsning på flyget. Dock bidrar regeringens beslut att hålla fast vid Bromma flygplats till att man även behåller Swedavias stora kostnader för Bromma, som i dag blöder pengar.

Jag vill även understryka att Försvarsmakten senast i en DN-artikel i december bekräftade att en nedläggning av Bromma flygplats inte får några konsekvenser för försvaret. Det kan ju också vara intressant.

Att behålla Bromma flygplats får just de ekonomiska effekter som regeringen säger sig vilja undanröja. Swedavia har behövt höja start- och landningsavgifter generellt för sina flygplatser för att kompensera för att Bromma flygplats numera är ett ekonomiskt svart hål. Jag undrar hur statsrådet ser på den här kostnaden, som läggs på flygkollektivet, flygbolagen och passagerarna.

Anf. 67 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Först vill jag göra ett mycket viktigt förtydligande påpekande. Det som DN hänvisade till och som ledamoten tar upp rör det militära försvarets behov. Man har mycket riktigt i samma inlägga som jag hänvisade till pekat på att man inte ser några behov för det militära försvaret i det läge där vi är nu. Men i samma dokument från Försvarsmakten – nästan i samma mening, tror jag – understryker man att det är viktigt att kartlägga behovet för totalförsvaret. Att säga att det här inte har någonting

att göra med försvarets behov är helt enkelt inte en korrekt återgivning av Försvarsmaktens yttrande. Man talar om det militära behovet, men det är också väldigt viktigt att se till totalförsvarets behov. Det tycker jag inte att man ska chansa med i de säkerhetspolitiska tider vi lever i.

Jag hör inte ledamoten ta upp frågan om luftrumsövervakning. Det finns inget svar på hur man ska sköta luftrummet över Stockholm om man inte gör det via Bromma flygplats. Den som ivrar för att lägga ned Bromma flygplats bör rimligen ha ett svar på frågan hur vi säkerställer grundläggande säkerhet i luftrummet över huvudstaden. Vårt land ligger i världsdelen Europa, där vi har krig. Man ska inte överdriva det här, men man ska heller inte underdriva riskerna med att släppa luftrummet över huvudstaden fritt. Det handlar inte om att skrämma upp, utan det handlar om att ta ansvar i en säkerhetspolitisk tid då vi inte kan chansa med huruvida vi kommer att behöva den här infrastrukturen även framöver. Det är det som översynen av totalförsvaret syftar till, och det är detta som Försvarsmakten understryker behöver kartläggas.

När det gäller kostnader är det så att flera av dem kommer att vara kvar även om man avvecklar Bromma flygplats, eftersom det finns avskrivningskostnader för investeringar som har gjorts på Bromma flygplats. De kostnaderna står även Katarina Luhr för, liksom andra som tycker att man ska lägga ned Bromma flygplats. De kommer att behöva betalas ändå. Det viktiga nu är att se över olika typer av finansiering. Kostnaderna för driften behöver förstås vara skäliga och ska inte påverka annan infrastruktur.

Jag håller med om att andra delar av infrastrukturen behöver utvecklas, inte minst kopplingen till Arlanda. Efter att ha tagit vid vidtar vi nu åtgärder som man kanske hade behövt vidta för länge sedan för att stärka tillgängligheten till och från Arlanda. Arlandasamordnaren arbetar med att ta fram förslag för att stärka kollektivtrafikmöjligheter och tillgänglighet, både för resenärer och inte minst för dem som arbetar på Arlanda flygplats. Det är en av Sveriges största arbetsplatser i dag. Arlanda kommer att vara viktigt för att bygga ihop Sveriges infrastruktur och transportsystem.

Det är klart att man kan närma sig frågan om Bromma flygplats genom att tala om att säkerställa alla viktiga funktioner som i dag finns där. Det skulle i alla fall vara ett mer hederligt resonemang. Men i dag finns det inte något svar på var de ska få plats någonstans på Arlanda. Man skulle kunna föra resonemang kring det och ge svar på de frågorna, som jag lyfte fram i mitt svar. Men jag hör inte något sådant från ledamoten.

Men även när de frågorna är besvarade kvarstår frågan: Kommer vi att behöva en flygplats som Bromma i framtiden? Jag tycker att man tar på sig lite för stora skor om man i dag med säkerhet kan säga att vi inte kommer att behöva det. Jag vill vara lite mer ödmjuk och säga att vi inte vet. Därför kan vi inte chansa och avveckla en så kritisk infrastruktur i form av en stadsnära flygplats i detta säkerhetspolitiska läge. Detta förtjänar att vi har lite is i magen.

Anf. 68 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag vet att ministern har ett starkt engagemang för flyget och flygplatser, och jag hör att Andreas Carlson lyfter fram ett antal åtgärder som man vill utreda vidare. Då vill jag verkligen understryka att väldigt många utredningar redan finns på plats. Om jag förstår ministern rätt

sitter Tidöpartierna nu och går igenom de utredningarna för att komma framåt.

I den DN-artikel som jag tidigare hänvisade till konstaterade Swed-
avias vd Jonas Abrahamsson att staten i dag inte anser att flygplatsen be-
hövs ur ett beredskapsperspektiv. Jag tror att det är brådskande att ta ställ-
ning till om flygplatsen behövs eller inte. I dag står den och kostar pengar
och är till mindre nytta än vad den skulle kunna vara ur ett bostadsbyggar-
perspektiv. Flera av de skäl till att bevara flygplatsen som ministern lyfter
fram handlar om sådant som skulle kunna lösas på olika sätt. Men då måste
man snabbt hitta svar på om det går att lösa eller inte.

Jag tror att man som infrastrukturminister och bostadsminister hela ti-
den behöver hålla två tankar i huvudet samtidigt. Det finns ett stort intresse
för att använda den här marken på annat sätt. Jag hoppas verkligen att
statsrådet Carlson tar på sig bostadsministerhatten, tar en fördjupad dis-
kussion med samarbetspartierna och kommer fram till en lösning som kan
gynna Stockholm bättre framöver.

Anf. 69 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Om det hade handlat om att hålla två tankar i huvudet sam-
tidigt kanske den här frågan hade varit lite lättare än vad den är. Men det
är ju betydligt fler tankar och frågeställningar än så som behöver hållas i
huvudet samtidigt. Om man inte har svar på de frågeställningarna tror jag
att det bästa är att gå till botten med dem. Som Försvarsmakten har fram-
hållit bör totalförsvarsmyndigheternas behov av Bromma flygplats kart-
läggas.

En annan viktig aspekt som jag var inne på är sjukvårdens behov. I dag
sker transporter med ambulansflyg. Då kan man lasta om väldigt smidigt
och tidseffektivt i lägen där tid kan handla om liv och död. Det kan ske
betydligt bättre på Bromma. Det sker också på Arlanda, men att ha två
flygplatser att välja på kan vara en viktig framgångsfaktor. Bromma är
också närmare de sjukhus som finns i Stockholmsområdet. Jag tycker att
man ska ha även sjukvårdens behov högt på priolistan. Det handlar om
transporter av sjuka, men det handlar också om transporter av organ. Or-
gandonationer är i dag i vårt avlånga land många gånger beroende av väl-
digt snabba, effektiva och pålitliga transporter. Där har flyget en viktig roll
som handlar om liv och död.

När jag säger att det är viktigt att belysa detta handlar det inte om att
hålla bara två tankar i huvudet samtidigt utan flera. Jag kan återupprepa
vårt besked: Det här behöver utredas igen. Det är mycket som har hänt
sedan flera tidigare utredningar gjorts. Vi har ett helt annat säkerhetspoli-
tiskt läge. Vi vet inte vilka behov vi kommer att ha de kommande åren,
ännu mindre på längre sikt. Visst är det lätt att fatta beslut, men i framtiden
kanske man kommer att säga: Det var förhastat – vi såg det inte komma.
Nu ser vi det komma. Vi har ett säkerhetspolitiskt känsligt läge, och då
behöver man ha is i magen. De åtaganden man har att bygga bostäder i
Stockholm står inte och faller med marken på Bromma flygplats.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Följande dokument anmälades och bordlades:

Redogörelse

2024/25:Europol1 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2024

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:93 Kamerabevakning i brottsbekämpning och annan offentlig verksamhet – utökade möjligheter och ett enklare förfarande

2024/25:3334 av Gudrun Nordborg m.fl. (V)

2024/25:3338 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP)

2024/25:3340 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C)

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 13 februari

2024/25:411 Biståndsstrategin för Mellanöstern och Nordafrika

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:412 Analys av geografiska förutsättningar och behov i försvarsplaneringen

av *Lena Johansson* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 februari

2024/25:781 Sveriges ansvar vid minskat bistånd från USA

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:782 Arbeta för ekonomisk rättvisa i världen med särskilt fokus på Sydafrika

av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2024/25:783 Sveriges anseende som en trovärdig global partner

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:784 Effektivt bistånd på evidensbaserad grund

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:785 Arbetet med Agenda 2030 och PGU

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:786 Uppföljning av hemställan från IVO

av *Gustaf Lantz* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2024/25:787 Nationell satsning på industrialisering och uppskalning av batteriproduktion

av *Lena Johansson* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:788 Tillförd energi som perspektiv i Boverkets byggregler

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:789 Nytt råd för skogsindustrins värdekedja

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:790 Användningen av skattemedel till förskoleverksamhet

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 12.39.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 39 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 58 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelser	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:340 om framtiden för Riksarkivet i Östersund.....	2
Anf. 1 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	2
Anf. 2 KALLE OLSSON (S)	3
Anf. 3 KRISTOFFER LINDBERG (S)	4
Anf. 4 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	5
Anf. 5 KALLE OLSSON (S)	5
Anf. 6 KRISTOFFER LINDBERG (S)	6
Anf. 7 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	7
Anf. 8 KALLE OLSSON (S)	8
Anf. 9 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	8
§ 7 Svar på interpellation 2024/25:354 om ungas utsatthet i arbetslivet	9
Anf. 10 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	9
Anf. 11 JOHANNA HARALDSSON (S)	10
Anf. 12 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	11
Anf. 13 SOFIA AMLOH (S).....	11
Anf. 14 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	12
Anf. 15 JOHANNA HARALDSSON (S)	13
Anf. 16 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	14
Anf. 17 SOFIA AMLOH (S).....	15
Anf. 18 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	15
Anf. 19 JOHANNA HARALDSSON (S)	16
Anf. 20 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	17
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:357 om värderingar som ingår i begreppet DEI	17
Anf. 21 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	17
Anf. 22 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	18
Anf. 23 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	19
Anf. 24 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	19
Anf. 25 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	20
Anf. 26 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	21
Anf. 27 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	21
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:370 om våld mot djur som en del av mäns våld mot kvinnor	22
Anf. 28 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	22
Anf. 29 GUSTAF LANTZ (S)	23
Anf. 30 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	24
Anf. 31 GUSTAF LANTZ (S)	25
Anf. 32 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	25

Anf. 33 GUSTAF LANTZ (S)	26
Anf. 34 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	27
§ 10 Svar på interpellation 2024/25:372 om handlingsplan	
mot rasism och hatbrott	27
Anf. 35 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	27
Anf. 36 TOBIAS ANDERSSON (SD)	27
Anf. 37 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	29
Anf. 38 TOBIAS ANDERSSON (SD)	29
Anf. 39 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	31
Anf. 40 TOBIAS ANDERSSON (SD)	31
Anf. 41 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	32
§ 11 Svar på interpellation 2024/25:359 om gränsvärden för	
byggnaders klimatpåverkan	32
Anf. 42 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	32
Anf. 43 KATARINA LUHR (MP)	33
Anf. 44 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	34
Anf. 45 KATARINA LUHR (MP)	35
Anf. 46 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	36
Anf. 47 KATARINA LUHR (MP)	37
Anf. 48 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	37
§ 12 Svar på interpellation 2024/25:361 om uppdrag om en	
cirkulär byggsektor	38
Anf. 49 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	38
Anf. 50 KATARINA LUHR (MP)	39
Anf. 51 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	40
Anf. 52 KATARINA LUHR (MP)	41
Anf. 53 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	42
Anf. 54 KATARINA LUHR (MP)	43
Anf. 55 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	44
§ 13 Svar på interpellation 2024/25:363 om statligt	
övertagande av Ängelholm-Helsingborg flygplats	44
Anf. 56 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	44
Anf. 57 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	45
Anf. 58 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	46
Anf. 59 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	47
Anf. 60 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	48
Anf. 61 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	49
Anf. 62 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	50
§ 14 Svar på interpellation 2024/25:364 om tiotusentals nya	
bostäder i Stockholm	51
Anf. 63 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	51
Anf. 64 KATARINA LUHR (MP)	52
Anf. 65 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	53
Anf. 66 KATARINA LUHR (MP)	54
Anf. 67 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	54
Anf. 68 KATARINA LUHR (MP)	55
Anf. 69 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	56
§ 15 Bordläggning	57
§ 16 Anmälan om interpellationer	57

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	57	Prot. 2024/25:71
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 12.39.....	58	<u>14 februari</u>